

Сірий Орел Орест ГАВРИЛЮК

ОРЛЯ

ПРОГРАМКИ ЗАЙНЯТЬ ДО ІІІ НОВАЦЬКОЇ ПРОБИ

В С І П Р А В А   З А С Т Е Р Е Ж Е Н І
COPYRIGHT BY PLAST, UKRAINIAN YOUTH ORGANIZATION, INC.

БІБЛІОТЕКА   В. О. Р.   Ч.   24

НЬЮ-Йорк

1983

ВИДАННЯ ГОЛОВНОЇ ПЛ. БУЛАВИ

СЕРІЯ VI: БІБЛІОТЕКИ ПЛАСТОВИХ ЖУРНАЛІВ

КАДРА НОВ. ВИХОВНИКІВ "ОРЛИНИЙ КРУГ

Бібліотека "Вогню Орлиної Ради":

Редакція: пл. сен. Надя Кулинич, 30-50, 30th Street
Long Island City, NY 11102
USA

Адміністрація: пл. сен. Денис Беднарський, 35 Margac Place
Newark, NJ 07106
USA

Випуск ч. 24:

Сірий Орел Орест Гаврилюк: "Орля - Програмки Зайнять до III
Новацької Проби", 1983.

Всі права застережені. Відбито офсетом у Нью-Йорку. Наклад
300 примірників.

Printed in USA.

Дорогі Новацькі Виховники!

Збірник матеріалів до III новацької проби "Орля" завершує серію розроблених програмок зайнятть що подають новакам зміст новацьких проб. Збірники: "Жовтодзюб", "Юне Орля", й "Орля", доповнені ігровими комплексами: "Отрок", "Джура" й "Звідун", вичерпують усі вимоги всіх трьох новацьких проб.

Новацький братчик сьогодні стоїть перед нелегким завданням подати новакам вимаганий матеріал у приступній формі та підготувати їх задовільно до чергової проби. Труднощі, які доводиться поборювати включають брак часу, недоступність потрібного матеріалу та часто невміння використати наявні розповіді, пісні ітд. у програмі новацьких зайнятть. Отож наявність детально проєктованих програмок дозволяє виховникові обійти ці перешкоди.

Ми зустрічалися з завваженнями, що подані програмки не є доскональними та що вони забивають ініціативу виховника тому що він не потребує над кожним зайняттям попрацювати, складаючи програму від основ. Що до першого, то ніхто з нас не повинен претендувати на перфектність. Ми з радістю повітаємо всякий кращий підхід до реалізування програми новацьких проб. Одначе поки матимемо кращі матеріали, подані тут програмки можуть стати в пригоді братчикам що мають труднощі в приготуванні матеріалу до проб та поданні його новакам.

Віriamo, що ініціатива доброго виховника не потерпить від наявности матеріалу в такій формі, як тут. Він бо, базуючись на програмках у збірнику, додасть дальші цікаві й корисні елементи та пристосує проєктовану програмку до своєрідних обставин у яких він і його рій знаходяться.

Мені приємно висловити вдячність усім тим братчикам чи сестричкам які так чи інакше причинилися до опрацювання й появи цього збірника.-

ГОТУЙСЬ!

У грудні, 1983.

Сірий Орел Орел

З М І С Т

Зайняття ч. 1:	Сходи	7
Зайняття ч. 2:	Сходи	10
Зайняття ч. 3:	Сходи	13
Зайняття ч. 4:	Сходи	15
Зайняття ч. 5:	1/2-денна прогулянка	19
Зайняття ч. 6:	Сходи	23
Зайняття ч. 7:	Сходи	27
Зайняття ч. 8:	Новацький змаг.	30
Зайняття ч. 9:	Сходи	31
Зайняття ч. 10:	Сходи	34
Зайняття ч. 11:	Сходи	38
Зайняття ч. 12:	Вогник	41
Зайняття ч. 13:	Сходи	44
Зайняття ч. 14:	Цілоденна прогулянка	49
Зайняття ч. 15:	Сходи	52
Зайняття ч. 16:	Сходи	54
Зайняття ч. 17:	Новацький змаг.	57
Зайняття ч. 18:	Вогник	62

З А Й Н Я Т Т Я Ч. 1: С Х О Д И Н И

МЕТА: Поглиблення розуміння Новацького Закону, вибір лектури, вивчення гагілки.

ТЕМА: Новацький Закон.

ВИРЯД: Рисунковий папір, м'ячик, обруч і дзвінок до гри "Фальшивий алярм", книжки на лектуру, картки до гри "Історичні особи".

1. **ВІДКРИТТЯ /10 хв./:** Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності кожний новак, по черзі, рецитуює Новацький Закон /усі точки/.

2. **РОЗПОВІДЬ /10 хв./:** "Розповідь про Альказар".

Цього літа, подорожуючи з батьками й сестрою по Іспанії, я бачив багато стародавніх замків і фортець. Деякі з них дуже добре збереглися. Замок у Сеговії особливо гарний, як назовні, так і всередині, так що того дня, коли я його оглядав, кіностудія з Англії підготовлялася фільмувати в ньому "Трьох мушкетерів". Але найбільше враження зробив на мене замок-фортеця у Толедо. На горі в місті стоїть велика фортеця "Альказар". Внизу видно ріку Ріо Тахо, а навколо високий грубий мур. Колись це місце обрали римляни на оборонний центр. Багато разів ця фортеця відбудовувалась після чергового її знищення.

Від 1936-го до 1939-го року в Іспанії шаліла жорстока громадянська війна. Бились еспанці-монархісти, ті, що хотіли королівської влади, з еспанцями-комуністами.

В Альказарі був оборонний пункт монархістів під проводом командира Москадо. Було з ним 1,200 вояків, у тому числі 555 добровольців і 211 неповнолітніх. Як не старалися комуністи здобути Альказар, їм це не вдавалось. Тоді вони пішли на хитроші й підступ. Одного дня до командира Москадо зателефонували комуністи. Вони повідомляли, що тримають його 16-літнього сина Луїза як закладника. Командирові було поставлено умову: "Піддавайся, віддай Альказар, або твоєму синові смерть! Коли тинам не віриш, поговори сам зі своїм сином".

Луїз: "Тату!"

Москадо: "Що з тобою, сину?"

Луїз: "Вони кажуть, що застрілять мене, якщо ти не піддасися".

Москадо: "Тоді доручи свою душу Богові, крикни: Хай живе Іспанія - і вмирай, як герой!"

Луїз: "Міцно цілую тебе, тату!"

Москадо: "Прощай, мій сину!"

Луїза застрілили комуністи, але Альказар не піддався, не зважаючи на довгу облогу.

Згадку про геройський вчинок батька й сина, що не боялися смерті, оброняючи Альказар, тепер увіковічено на стіні в тому замку різними мовами. У центрі стіни, у різьбленій рамі з жовто-блакитною облямівкою на папері вже здалека видно цю розмову, на-

писану по-українському. На мене цей напис справив велике враження, а геройська постава батька і сина нагадала мені головний обов'язок пластуна: "Вірний Богові й Україні"!

/пл. уч. П. Палієнки

3. ГРА /10 хв./: "Кличка".

Братчик назначає якісь дві групи слів, що проходили в розповіді. Це може бути на пр. "Хай живе Еспанія" і "Піддавайся, віддай Альказар". Ці групи слів позначуємо числами. Новаки повинні їх запам'ятати. Тоді розбігаються по площі, а один новак ловить. Торкнувши рукою котрогось новака, каже: "Кличка ч. 1" або "ч. 2". Доторкнений каже кличку. Якщо не знає її, виходить з гри.

4. РИСУВАННЯ /15 хв./: "Альказар".

5. ГАГІЛКА /20 хв./: "Мак". Пояснити, що новак служить Україні й так, що плекає рідні традиції.

Діти ходять колом /під час однієї строфи гагілки вправо, під час другої вліво і так на зміну/ і співають:

Соловієчку, пташку, пташку,
Чи бував же ти в нашім садку,
Чи видав же ти, як сіють мак?

Ой то так сіють мак /2рази/ - при співанні останнього рядка діти виконують рух рукою немов би сіяли мак.

Соловієчку пташку, пташку,
Чи бував же ти в нашім садку,
Чи видав же ти, як росте мак?

Ой то так росте мак /2 рази/ - діти сягають землі руками й випростовуються підносячи руки вгору.

Соловієчку пташку, пташку,
чи бував же ти в нашім садку,
Чи видав же ти, як полять мак?

Ой то так, полять мак /2 рази/ - рухи руками від землі вбік, неначе щось виривають і викидають.

Соловієчку пташку, пташку,
Чи бував же ти в нашім садку,
Чи видав же ти, як цвіте мак?

Ой то так, цвіте мак /2рази/ - діти підносять руки вгору, укладають немов пуп'яшки й показують як мак розквітається.

Соловієчку пташку, пташку,
Чи бував же ти в нашім садку,
Чи видав же ти, як ріжуть мак?

Ой то так, ріжуть мак /2 рази/ - діти показують як вони рвуть мак: лівою рукою ніби держать било в верхній його частині, а правою стинають.

Соловієчку пташку, пташку,
Чи бував же ти в нашім садку,
Чи видав же ти, як ідять мак?

Ой то так, ідять мак /2 рази/ - Ліва рука /п'ястук/ це маківка, а правою легкими ударами витрясають мак із маківки до уст.

ПРИМІТКА: Ноти до гагілки "Мак" можна знайти в журналі "Вогонь Орлиної Ради" ч. 6, стор. 35, або в брошурі О. Бариліака "Ягілки", Видання КПС Канади, Торонто, 1969, стор. 33.

6. ГРА /10 хв./: "Фальшивий Алярм".

На шнурку на висоті два - три метри повісити обруч, в середині якого висить дзвінок. Новаків поділити на дві групи, з яких кожна уставляється п'ять метрів по обох боках завішеного обруча. Новаки кидають м'ячиком то з одної сторони, то з другої сторони через обруч так, щоб не заторкнути дзвінка. За кожний правильний мет через обруч група дістає дві точки, а якщо дана група три рази підряд не попала взагалі через обруч, відіймається одну точку. Виграє група, що в означеному часі здобула найбільше точок. Змагання можна переводити також у формі індивідуального суперництва.

7. НОВАЦЬКА РОЗМОВА /5 хв./: Герої, що не вагалися жертвувати своє життя за Україну були, і то численні, теж і в нашому народі. Новакам треба про них знати і їх наслідувати. Братчик допоможе кожному новакові вибрати одну українську історичну книжку до прочитання. Кожний новак мусітиме розповісти зміст своєї книжки на зайнятті ч. 6.

8. ГРА /10 хв./: "Історичні Особи".

Це є ускладнена гра "квача-давай-руку". Перед грою кожний новак дістає ім'я князя, гетьмана, письменника, поета, або визначної особи з найновіших часів. Кожна група імен мусить мати паристе число. Щоб охоронити себе перед квачем, два новаки з одної доби мусять зловити себе за руку. Новак, що забувся і подав руку кому іншому, вважається за зловленого й стає квачем. Щоб новаки краще орієнтувалися, можна написати імена на карточках і причіпити новакам. Квач бере картку зловленого або його ім'я.

9. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Обряд. Привіт.

З А Й Н Я Т Т Я   Ч.   2:   С Х О Д И Н И

МЕТА: Закріплення поняття доброго діла, розуміння відношення до природи.

ТЕМА: Добре діло.

ВИРЯД: Приготовані природничі оповідання для роздачі новакам, вазонки й насіння, папір на мишки до гри "Коти та миші".

1. **ВІДКРИТТЯ /10 хв./:** Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, скаже про своє найкраще добре діло протягом останнього тижня.

2. **РОЗПОВІДЬ /5 хв./:** "Ми - новаки".

Вулицею йшли два хлопчики, а попереду них сивий дідусь ніс цеберку води. Дідусь часто зупинявся, ставив на землю цеберку. Старенький він.

-Давайте, дідусю, ми допоможемо,- запропонували хлопчики і взяли за дужку.

Несуть хлопчики воду, а дідусь за ними йде. А коли порівнялися з фірткою, дідусь зупинив:

-Досить, мої дорогі, досить... Отут я й живу...

Дідусь ще й до цеберки не дійшов, як хлопчики сказали:

-До побачення! Пийте на здоров'ячко!- і пішли.

-Заждіть!- гукнув їм дідусь. -Заждіть, бо я не встиг і подякувати вам.

Ті зупинилися.

-Кому ж я вдячний?- підходячи, запитав старий. -Хто ж ви такі будете?

Хлопчики глянули на свої жовті хустки.

-Ми - новаки.

/Перестилізовано за О. Пархоменком/.

3. **ГРА /10 хв./:** "Квач давай руку".

Відміна гри "Квач". Щоб урятуватися від квача, тікаючий хапає когось із других грачів за руку й тоді "квачеві" не вільно його ловити. Квачеві не вільно ганятися за кимсь одним ні стояти біля пари яка держиться за руки. Він мусить ловити все когось іншого. За руки беруться лише двох. Третього, що до них пристане, квач має право ловити. Пійманим є той, кого квач лише доторкнеться. Вибігати за межі майдану не вільно. Хто переступить означені межі, той вважається піяганим і стає "квачем". Виховник повинен гру переводити на свіжій повітрі, а не в домівці. Уважати, щоб один новак не був квачем за довго. Після гри виховник повинен подбати, щоб новаки не пили води, поки вони зігріті.

4. **РОЗПОВІДЬ /10 хв./:** "Зернятко".

Маленьке зернятко попало восени під велику грудку. Придуши-

ла його грудка і каже:

-Тут тобі й смерть.

Але зернятко не злякалось.

-Підожди,- каже, -ось прийде весна, виросте з мене зелений пагінець, він тебе проб"є.

Грудка тільки засміялась:

-Побачимо.

Цілу зиму зернятко лежало під грудкою, і йому не страшні були морози. Як тільки пригріло сонечко, стало тепло, з маленького зернятка виріс пагінець. Він уперся в грудку і розколов її.

Виставив пагінець свій вершок до сонця і засміявся:

-Ось і я.

/О. Моторний, "Читанка 1", Вид. третє/.

ПРИМІТКА: Пояснити, що новак є приятелем рослин і тварин. Він знає, як з ними обходитися й як їм помагати. Братчик може новакам вибрати по одному оповіданні з природи, щоби прочитати й розповісти на наступних сходинках. Кожний новак мусить уміти розповісти свої спостереження про одну тварину /пестунчик удома тощо/. Кожний теж засадить або засіє собі якусь рослину в вазонку. Братчик порадить, як рослинками піклуватися.

5. РОБОТА /10 хв./: Засіяння або засадження рослини. Приготувати вазонки зі землею. Показати, як садити рослину. Кожний новак візьме свій вазонек по сходинках додому, щоби ним піклуватися /підливати ітд./

6. НОВАЦЬКИЙ ТАНОК /10 хв./: "Грушечка".

Посаджу я грушечку -

Гай буде, гай!

РЕФРЕН: Нічко ж моя темная

І ти, зоре ясная,

Дай, Боже, дай!

Росте, росте грушечка -

Гай буде, гай!

/Рефрен/

Піділлю я грушечку -

Гай буде, гай!

/Рефрен/

Ой, розцвіла грушечка -

Гай буде, гай!

/Рефрен/

Ой, доспіли грушечки

Гай буде, гай!

/Рефрен/

Ой, зірву я грушечку -

Гай буде, гай!

/Рефрен/

Дам я мамі грушечку -

Гай буде, гай!

/Рефрен/

Ой, з"їсть мама грушечку -

Гай буде, гай!

/Рефрен/

І дасть мені зернятко -

Гай буде, гай!

/Рефрен/

Посаджу я грушечку -

Гай буде, гай!

/Рефрен/ - і т.д.

ПОЯСНЕННЯ: Діти стають колом, держачися за руки. До слів першого рядка кожної стрічки /на пр.: "Посаджу я грушечку"/ ідуть вправо.

"Гай буде, гай!" - стають, пускають руки й підносять їх поволі боком угору, показуючи, який високий буде гай.

Повторення першого рядка стрічки - держачися за руку, йдуть колом вліво.

"Гай буде, гай!" - як попередньо.

"Нічко ж моя темная" - права рука над чолом, немов стараються ба-
чити в темряві.

"І ти, зоре ясная" - права рука показує вгору, на зорю, зір теж
звернений угору.

"Дай, Боже, дай" - на місці похрот довкола /оборот 360 ступнів/.

7. ГРА /10 хв./: "Кличка".

Див.: попереднє зайняття. Можна клички змінити, щоби підхо-
дили краще до теми сходин.

8. ГАГІЛКА /10 хв./: "Мак" - повторення з попередніх сходин.

9. ГРА /10 хв./: "Коти та миші".

Братчик покаже, як витяти з сірого паперу силуетки мишей
природної величини. Мишок потрібно на одну менше, як учасників
гри. Братчик збере всі зроблені мишки. Коли учасників гри нема
в кімнаті, братчик укладає мишки на видному місці в тіні хатніх
предметів, тоді кличе котиків. Коти прибігають і кожний стараєть-
ся знайти й схопити одну мишку. Новак, що не знайшов мишки, бо для
нього не стало, програє і відпадає з гри. Число мишок зменшується
на одну й гра продовжується. Накінці лишається одна мишка й два
котики. Виграє новак, що знайде останню мишку.

/"Гри з В.О.Р."/

10. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт.

З А Й Н Я Т Т Я Ч. З: С Х О Д И Н И

МЕТА: Примінення новацького закону в житті, вміння спинити кровотечу з носа.

ТЕМА: Новацький Закон у житті.

ВИРЯД: Хустини, вода, вата, патефон і платівка з мелодією "Аркана".

1. **ВІДКРИТТЯ /10 хв./:** Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, пояснить котрусь точку Новацького Закону прикладами зі свого життя.

2. **ЗАГАДКИ /5 хв./:** Братчик пояснить, що коли новак старається бути щораз ліпшим, то мусить вправляти свій ум, щоби бути бистрим. Одним способом до того є загадки.

Ніжна зірка, сніжнобіла,
на рукав згори злетіла.
Поки ніс її сюди,
стала краплею води. /Сніжинка/.

Біле, як сорочка, пухнате, як квочка. /Сніг/.

Крил не має, а гарно літає. /Сніг/.

Хто на собі свою хатку носить? /Черепашка/.

3. **НОВАЦЬКА РОЗМОВА /20 хв./:** Новаки розповідають про прочитані природничі оповідання /Новак старається бути щораз ліпшим/.

4. **ГРА /10 хв./:** "Кораблі серед мряки".

Новаки, поділені на кілька груп, є кораблями, з яких кожний має назву. Капітани поодиноких кораблів ідуть до визначеного пункту - пристані у віддалі 30 кроків. Новаки поодиноких кораблів зав'язують собі очі, стають у ряд і тримають один одного за плечі.

Кожний корабель старається приплисти до пристані якнайшвидше, орієнтуючись по голосі капітана, який викликає назву корабля. Виграє корабель, що перший приплив до пристані. /"Гри з "В.О.Р."/

5. **НОВАЦЬКА РОЗМОВА /15 хв./:** Братчик пояснить і покаже, що робити в випадку кровотечі з носа.

а/ Змочити дві хустки в холодній воді.

б/ Сісти спокійно й нахилити голову сильно назад.

в/ Одну змочену хустину покласти на ніс, а другу на потилицю.

Коли б 5 - 10 хвилин не було успіху і кров не перестала йти, додати до одної склянки води трохи оцту і втягати цей розчин потроху з долоні в ніс. /Ніколи не слід втягати самої води./ Можна теж звинути валочок з вати і всунути його в ніздру, або притиснути ніздру до носової перетинки.

г/ Деякий час після припинення кровотечі лежати горілиць, не втираючи носа. /Перестилізовано з "Життя в Пласті"/

6. ТАНОК /15 хв./: "Аркан".

Братчик покаже підставовий крок самий, або попросить когось іншого, щоби показав. Новаки вправляють.

7. ГРА /10 хв./: "Повторювання назв" /Новак служить Україні/.

Новаки стоять довкола стола. Перший каже своєму сусідові зліва назву якогось українського міста. Цей додає до того ще одну і переказує далше. Так гра продовжується довкола стола, причому кожний новак повторює всі почуті назви і додає ще одну свою. Коли хтось випустить одну назву, випадає з гри. Назви, що їх подали гравці які випали, не повторюються, а тому кількість назв час до часу зменшується. Виграє той, хто залишиться останнім.

8. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт.

З А Й Н Я Т Т Я   Ч .   4 :   С Х О Д И Н И

МЕТА: Засвоєння підставових знань про Пласт, вивчення новацької пісні, зроблення предмету практичного вжитку.

ТЕМА: Що це є Пласт?

ВИРЯД: Рисунки до гри "Нарисувати хату", матеріал на майстрування, формуляри дозволу батьків.

1. **ВІДКРИТТЯ /10 хв./:** Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, позвітує про спостереження над своєю твариною й рослиною /див.: Зайняття ч. 2/.

2. **НОВАЦЬКА РОЗМОВА /10 хв./:** Братчик пригадає про обов'язок щоденного доброго діла. Кожний новак розповість про своє найкраще добре діло протягом тижня.

3. **ЗАГАДКИ /5 хв./:**

Надворі горою, а в хаті водою.

/Сніг/.

Ні в вогні не горить, ні в воді не тоне.

/Лід/.

4. **ГРА /10 хв./:** "Концерт".

Впорядник дає кожному новакові назву якогось звір'я чи птаха, якого голос новак повинен наслідувати. На знак виховника новаки дають концерт, наслідуючи голоси даних звірят. На черговий знак усі стараються записати звірят, яких вони пізнали. Вислід точкується і виграє новак, який здобув найбільше точок.

5. **РОЗПОВІДЬ /10 хв./:** "Що це є Пласт".

Вам, мабуть, сподобалось усе те, що ми досі на наших сходинах робили. Трохи ми граємося, трохи вчимося, раз ми веселі, раз ми поважні, іноді переводимо цікаву гру, то знову щось спільно майструємо, пояснюємо важливі речі, то співаємо, то знову маршуємо - коротко: займаємося різними речами, а ніколи не нудьгуємо.

Не одне виглядає нам на забаву, але не кожному вдається це добре виконати. До участі в цій грі треба деяких здібностей, поворотности, доброго нюху, зору, слуху, сили м'язів, доброї пам'яті, сміливости, дотепу, уваги, бистрої спостережливости, думання - а те все, відомо, не є прикметою кожного хлопця. Одному яканебудь вправа дуже важка, іншому вона легка.

З Вас досі, назагал, кожний умів виконати те, чого від нього вимагали. Коли те саме ми хотіли б улаштувати в школі, де в кожній класі багато учнів, то певно значна частина не зуміла б усе те як слід виконати. Тому мусимо вибирати до нашого гурту тих, що швидко все розуміють. Мусимо ще теж добирати таких, які в школі добре вчаться.

Слабкий учень не мав би змоги й часу брати участі у наших

зайняттях або приносив би нам сором, а батьки просто не дозволяли б йому зустрічатися з нами, а далі почали б нарікати на нас, нібито наша вина, що він занедбується в школі. Справді такі, що не розуміють обов'язку добре вчитись у школі, поспували б і нам при будь-якій нагоді наші зайняття своєю необов'язковістю. Вкінці ж такий, що не вичиться правильно в школі, не міг би дати собі ради, коли треба щось скоро написати або відчитати, або зрозуміти, або догадатись, порахувати, виміряти тощо. Треба б його тут наново вчити того всього, що кожна розумна людина знає зі школи. Учень, який щодня кілька годин шкільної науки марнує, псував би нам решту вільних годин дня, що в них кожний з нас хоче відпочити й погратися.

Цей добір хлопців до Пласту не має нічого спільного з якимсь там побором за походженням чи званням, зайняттям, становищем чи майном батьків. У Пласті тими речами ніхто не цікавиться. У нас лише важливе, хто сам по собі має вартість, його праця, талант, умілість.

Тут зібралось Вас кілька таких, що Вам шкільні й позашкільні обов'язки не дуже важкі. Ви маєте теж охоту виконувати те все, чого від Вас тут вимагають. Було б добре, якби Ви раз на завжди, а принаймні до закінчення школи, разом сходилися, разом пізнавали, довідувались, вчилися дечого нового, чого в школі не вчать або чого не мають часу частіше вправляти, щоб Ви разом трималися на мандрівках і загалом неначе разом жили. Разом можна краще користати з того, що дає життя, приємніше веселитись і радуватись тим, що вдається, легше журитись, коли трапиться щось прикре.

Нераз може таке трапитись, що й здібному та пильному учневі не поведеться в науці. Тоді ми мусимо по-дружньому йому допомогти, а це легко зробити, бо напевно в гурті здібних і пильних учнів знадеться знавець у кожній пілянці шкільної науки. У Вашому гурті Ви можете теж і змагатися між собою, хто зуміє щось краще придумати, зробити, доцільніше зорганізувати чи чесним трудом і способом здобути.

Ось подумайте, як це добре було б, якби не тільки Вас кілька, але вся українська спільнота співжила, не зважаючи на деякі різниці поглядів, у дружньому, чесному змаганні. Таке ж саме співжиття було б можливе й між народами світу, якби було більше взаємного вирозуміння і, скажемо, "пластового способу мислення": розуміння вартости чесної гри і чесного змагу як унутрі спільнот, так і між народами світу. Тому й усі наші гри і справи можуть мати значення для України, а навіть деякою мірою і для цілого людства, бо через наше співжиття з молоддю різних народів ми ці погляди поширюємо й серед них.

Маючи якраз на увазі добро свого народу і цілого людства, попав на таку думку кілька десятків років тому /докладно 1908 року/ визначний британський полководець Бейден Пауелл /пишеться латинською абеткою: Baden Powell /, і вона сподобалась відразу молоді, не лише хлопцям, але й дівчатам, так що скоро зголосилися до його уладу сотні тисяч з різних країн світу. Цей улад, названий засновником "Скавтінг фор бойс" /тобто: "розвідування для хлопців"/, нараховував перед I-ою світовою війною /1914-1918/ до мільйона "скавтів". Ми, українці, заснували наш Пласт, після деякої підготовки при кінці 1911 р., остаточно в 1912 році й назвали його "Пластом".

В англійській мові назва "скавтінг" походить від особливих військових відділів, т. зв. розвідувачів. Ми прийняли нашу назву від українських розвідувачів Кубанського козацтва, що їх звали "пластунами", бо нерозумно приходилося їм "пластатися" в прикордонних болотах, щоб непомітно підглянути ворога. До того треба було не абиякої відваги, фізичної справності і багато прикмет, які ми хочемо придбати в нашому Пласті.

Німці назвали своїх юнаків "пфадфіндерами", тобто "шукачами стежок", поляки - "гарцежами" і т. п. Так молодь різних народів, за зразком британських скавтів, оснувала і по-своєму назвала свою організацію, бо кожна з них має свої особливі національні прикмети і не завжди ті самі завдання.

Тепер товариства молоді скавтського типу різних народів це дуже поважні організації. Від самого початку існування проводили ними різні достойні особи, давніше володарі або наслідники престолів, тепер очолюють їх різні визначні державні мужі.

Як давніше, так і тепер відбуваються щокілька років великі світові з'їзди, т. зв. "Джемборі", на яких гурти представників різнодержавних скавтських організацій намагаються виступити із здобутками, вміннями і культурою та звичаями своєї нації, наприклад, піснями, танцями тощо. Кожний юнак - член такої делегації знає докладно все важливе про свій народ, подає чужинцям добрі й вірні відомості і поширює добру славу про нього.

Такі організації молоді влаштовують також свої власні крайові, а то й міжкрайові /наприклад, з різних країн поселення/ зустрічі, на яких познайомлюються взаємно, змагаються у різних уміннях, влаштовують вистави своїх виробів, виказують перед цілим своїм громадянством, чим вони для нього корисні.

Веселу, життєрадісну молодь, одягнену в гарні однострої з барвистими відзнаками, знають у всіх державах світу й ставляться до неї ввічливо, гостинно, з пошаною. Знають її не тільки з гарного вигляду чи організованих виступів, але і з добрих учинків, культурної поведінки, готовості прислужитися своїй спільноті.

Тому громадяни цікавляться розвитком такої своєї організації, як от у нас, бувають гостями на пластових святах, виставах і зустрічах, допомагають датками, а то й великими дарами придбати пластунам таборовий чи мандрівний виряд, збудувати чи купити пластовий дім, площі під табори й оселі тощо.

Таким незабутнім добродієм Пласту був у минулому галицький митрополит у Львові, граф Андрій Шептицький, у посіlostях якого в наших розлогих карпатських горах, на Соколі, на Остодорі біля Підлютого, серед запашних лісів пластуни почувались, як у раю. Які ж незабутні спогади в'яжуть колишніх юнаків, що мали щастя мандрувати карпатськими полонинами, верхами й нетрями!

Мов у сні, проходило їм безжурне, хоч повне пригод життя під патрами, під шум диких гірських потоків і серед чудової природи.

Але й далеко від України, на землях вільного світу, нашим пластунам весело мандрувати організовано, з пластової охоти й за власним пляном, безмежними просторами - сушею чи водою, пішки, автом чи човном - під грімку пластову пісню, назустріч сонцю золотому чи на справжню зустріч з тисячами пластового братства на просторах власних таборових площ.

Само пластування нелегке, але хто його навчиться, тому воно приносить у житті багато радості, а то й велику користь. Вам треба завжди пам'ятати навіть при грі, щоб Українському Пластові не зробити перед світом якогось сорому. Вам треба підпорядковуватись пластовим приписам, які дають Пластові змогу дорівнювати й суперничати з подібними організаціями інших народів. Спершу, може, видаються ці приписи декому важкими, але згодом кожний звикає до них так, що виконує їх як щось самозрозуміле, з великою охотою, приємністю та гордістю. /ДРОТ: "Життя в Пласті", II видання/.

6. ГРА /10 хв./: "Квач давай руку" /див.: Зайняття ч. 2/.

7. МАЙСТРУВАННЯ /20 хв./: "Вішак".

Підшукати патик, довжиною ок. 40 см., а грубий на 1 1/2 - 2 см. Згладити його поверхню, обрізуючи всякі сучки ітп. Вигладити кінці, щоби не було гострих трісок, які можуть подерти одержу. Знайти центр ваги патика, балансуючи його на пальці. В тому місці вижолобити плиткий рівчак докола патика. На цей рівчак зав'язуємо шнурок або обмотуємо дрот /рівчак помагає держати шнурок чи дрот на місці, щоби не зсувався/. Вільні кінці шнурка чи дроту сполучити, утворюючи петлю ок. 5 - 10 см. довгу. За ту петлю можна чіпати вішак на гачок, цвях тощо.

8. ПІСНЯ /10 хв./: "Гей, мандрують пластуни".

Гей, мандрують пластуни,
Через гори, долини,
Гей, доріженька закурилася...

Перед нами рідний край,
Розгорнувся, як Дунай -

Гей, доріженька закурилася..

Хоруговки лопотять,

А підківки цокотять,

Гей, доріженька закурилася...

ПРИМІТКА: Ноти до цієї пісні див.: "Новацький Співаник", стор. 7, або співаник "В Дорогу", стор. 58.

9. ГРА /10 хв./: "Нарисувати хату".

Новакам показати на картці нарисованих 15 рисунків хати, з тим, що кожний рисунок відрізняється чимсь від інших /на пр.: од-но або два вікна, форма даху, брак комина і т.п./. Новаки оглядають рисунки протягом одної хвилини, опісля рисують точно з пам'яті такі самі рисунки в такій самій черзі.

10. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Заповісти, що наступного разу йдемо на прогулянку й роздати формулярі дозволів, які батьки мають підписати. Ройовий обряд. Привіт.

ЗАЙНЯТТЯ Ч. 5: 1/2 - ДЕННА ПРОГУЛЯНКА

МЕТА: Орієнтація в терені, повторення матеріялу.

ТЕМА: Січові Стрільці.

ВИРЯД: Особистий виряд, прапорці й стяжки до великої гри, м'ячик, обруч і цвінок, пістоля на капзлі, компас, аптечка, перекуска.

1. ВІДКРИТТЯ /15 хв./: Збірка в крузі. Обряд. Привіт. Перевірка присутності: перевірка виряду, черевиків і дозволів батьків. Пісня "У похід".

2. МАРШ /60 хв./:

- а. Перша частина маршу зі співом знаних новакам стрілецьких пісень.
- б. Малий відпочинок. Перевірка черевиків, чи не тиснуть. Братчик пояснить, як порадити в випадку пухиря на нозі.
- в. У другій частині маршу новаки обсервують і розпізнають довколишні рослини й ев. стрічні тварини /стрільці мусіли вміти давати собі раду в лісах!/.
- г. Малий відпочинок. Новаки позвітують про спостереження над своїми рослинами й тваринами /див.: Зайняття ч. 2/.
- г. Остання частина маршу є в "бойовій готовості". Звідунни йдуть наперед. Окремі стежі охороняють крила. Задня сторожа несе весь важкий виряд. Це для того, щоби не попасти в ворожу засідку.
- д. Малий відпочинок. Зложення виряду. Братчик розповість "Андрешко".

Діда Андрешка всі дуже любили. Чого тільки не розповідав він дітям! Зокрема залюбки оповідав про війну.

Одного разу в недільне пополудне зійшлося багато дітей довкола Андрешка. Давай вони його просити:

-Скажіть, діду, про війну, про ваші воєнні пригоди!- А ділові тільки нагадати про це, вже й почав:

-Мені було десять років в 1914 році, коли почалася війна. І я багато тоді виправляв різних збитків. Я знав прикинутися в цигана й говорити по-циганському, в жида, удавати сліпого, німого чи глухого. Іноді робив я з себе і дурного. А розмовляв я також на різні лади.

Прийшли до нашого села раз Січові Стрільці. Добрі які вони були для людей - помагали їм в роботі, співали чудових пісень, розповідали цікаві воєнні пригоди. Дуже вони любили дітей. А я так їх полюбив, що забував часто про дім. Вони мене вчили всього - і про Україну, і як на коні їздити. Не раз говорили:

-Ти, Андрійку, вже стрілець! Берись до кріса! Підеш з нами на війну своїм помагати!- А потім розповідали про тих "своїх", про українське військо і людей, про поції в Україні.

Пішли Січові Стрільці із села на війну. А мені довелося пас-ти корови. Сиджу під лісом, аж нараз чую: -Пах, пах - пах, крах! А згодом -тата... татата - кра-крах! Подивився на село, а там огонь. Горять хати. Чую крик, а там і плач... Повз мене майнув на ко-ні стрілець. Крикнув мені, поспішаючи у ліс:

-Андрушку не кажи, що мене бачив і куди я поїхав! Пам"ятай!..

І заки я отямився з переляку, надіхали з нашого села на ко-нях вояки. Вони були якісь вояки інші, як наші стрільці. На ви-соких конях, гарно одягнені, з блискучою зброєю. Я отетерів.

-Гей, ти хлопче!- крикнув один. -Гайда сюди!

Я не рухався. Зробив дурне лице, витріщив несамовито очі...

-Чуєш?- гримнув, наблизившись до мене.

А я ще дурнішу міну зробив.

-Куди поїхали стрільці? Вони сюди їхали?..

Я як стовп. Коли ж він почав наставляти на мене кріса, я став вимахувати руками, показувати знаки так, як це роблять німі.

-Лиши його, бачиш, що це глухо-німий!

Глянув на мене перший вояк, здвигнув раменами, обернув коня. За ним рушили інші.

Я сміявся в кулак і радів, що не зрадив стрільців. Я зрозу-мів що і діти можуть бути вояками, що можуть багато допомогти стріль-цям, якщо слухали чи читали багато про їхні війни.

/За В. Жуковецькою/.

Братчик закінчить розповідь поясненням великої гри. Поділити но-ваків на стрільців і Москалів.

3. ВЕЛИКА ГРА /60 хв./: "Здобування прапора".

Найбільш відповідним місцем для гри є лісок з негустими ку-щами. На визначеному терені гри відмічується якась дефінітивна лінія /стежка, дорога, рів і т.п./, що є границею між ворожими територіями. Новаків поділяється на дві групи, які обирають со-бі своїх комендантів і кожна група приблизно 100 кроків від гра-ниці на висоті одного метра вивішує свій прапорець, що його пиль-нує кілька сторожів, у зазначеній віддалі від прапорця. Сторожі не можуть підходити ближче до прапорця, як на 25 кроків, хіба у ви-падку погоні за противником. Решта гравців ховається в терені і на даний знак виховника старається дістатися неспійманим до воро-жого прапорця, відчепити його і винести поза границю ворожої тери-торії. Шойно тоді прапорець вважається здобутим.

Приблизно 15 кроків від границі кожна група має свій табір полонених. Оборонці можуть взяти противника до полону лише на своїй території, зірвавши стяжку, якою перев"язана права рука кож-ного гравця. Полонені мусять постійно перебувати в таборі полоне-них і лише звідтам можуть бути визволені. За одним разом, один гравець може визволити лиш одного полоненого діткненням його, при чому вони обидва відходять безпечно поза границю і можуть брати дальшу участь в грі. Визволеному з полону комендант прив"язує нову стяжку.

Перед початком гри треба відрізнити гравців груп якимись знака-ми, що є легкі до спостереження. Коли у визначеному часі жодна група не здобула прапорця, виграв та, яка має більше полонених.

Правила гри:

а/ Не виходити поза межі терену гри.

- 5/ Полоненим є той, кому зірвано стяжку з рукава, яку збергає той, що її зірвав.
- 6/ Під час здирання ниток не битися.
- 7/ Не займати ні визволеного ні визволителя.
- 8/ Гра починається і кінчиться на знак свистка чи сурми.

4. ВЕЛИКИЙ ВІДПОЧИНОК /90 хв./:

а/ Перевірка присутності.

б/ Перекуска.

в/ Розповідь: "Мій сусід".

Трапилось це тоді, коли мені пішло на десятий рік, а моїй сестричці - на п'ятий.

Жили ми у великому місті, у просторій кам'яниці, біля якої простягався запашний садок. У тому садку ми залюбки бавилися. Діти забігали до сусідів, які приймали нас радо і дуже любили мою сестричку. Називали її щибетушкою. Тільки до одного помешкання ми боялися заходити. Там жили дідусь і бабуся.

Дідунем і бабусею називали ми старше подружжя, що жило на нижчому поверхові нашої кам'яниці. Бабуні ми не боялися, навіть любили її. Вона була струнка, ще не цілком сива і завжди ласкаво усміхнена. Часто розмовляла з нами та частувала нас яблуками, горіхами або цукерками. Ми радо заходили до неї, але робили це тільки тоді, коли дідуньо виходив за орудками. Дідуня ми боялися. Він був дуже високий, кремезний і сивий мов голуб. Чоло його було завжди задумане, а міцно стиснуті уста ніколи не розхилялися в усмішці /як бабунині/. Дідуньо ніколи не сміявся, мало говорив, завжди був насуплений, тільки очі його були чудові: великі й сині-сині. Ці гарні очі були дуже сумні і немов пригаслі.

Якось зайшли ми до бабуні. Бабуня розмовляла із сестричкою, а я розглядалася по кімнаті. Зненацька я побачила три світлини. Із них дивилися на мене гарними, трохи схожими на дідуневі, очима три юнаки у стрілецьких одностроях.

-Хто це?- запитала я несміливо в бабуні.

-Наші синочки- відповіла бабуня і очі зайшли їй сльозами.

-Усіх трьох віддали ми Україні. Загинули всі три... за Україну. Були добрі, немов янголи. Дідуньо дуже любив їх. Від часу їхньої смерті він ніколи не сміється, а коли настає вечір, сідає тут, дивиться на їхні світлини і розмовляє з ними.

Обличчя моє пашіло від жалю й сорому. -Він такий поганий, насуплений- говорила я не раз про ідуня, а в нього таке горе! Як же я кривдила його! Мені так дуже хотілося якось направити цю кривду, так дуже хотілося!

На другий день я знову відвідала бабуню. Вона поралася в кухні, а я пішла в кімнату і за часок світлини юнаків були прибрані синьо-жовтими квітами.

У неділю, повертаючись із церкви, я знов купила, за мої невеличкі ошадності, квіти дідуневим синам. Думала: дідусь тепер у церкві, а я піду та приберу світлини квітням.

Подзвонила. Двері відчинились. О Боже, в них стояв дідуньо!

-Чого тобі- спитав суворо.

Я вся тремтіла, а він так страшно дивився своїми сумними очима...

Сама не знаю як воно сталося, та я простягнула коробку із квітами блакитними, білими, жовтими... багато, багато їх і сказала гихо:

-Це... це для ваших синочків...- І тоді, невже приви́ділося мені?.. Ні! Дідуньо усміхався! Його очі іскрилися, як незабудьки в росі!..

Ми розійшлись. Дідуня я не бачила вже ніколи, але усмішку його зберігаю в серці. На все життя збережу.

/Н.М.М. - "Готуйсь"

- г/ Пісня: "Гей, мандрують пластуни" /див.: Зайняття ч. 4/.
- г/ Новакша розмова: кожний новак позвітує про своє найкраще добре діло протягом тижня.
- д/ Гагілка: "Мак" /див.: Зайняття ч. 1/.
- е/ Братчик коротко пояснить компас і покаже, як визначувати сторони світу.
- є/ Гра: "Напрями світу".

Нарисувати коло й зазначити на ньому напрями світу. Кожний учасник гри стає на зазначеному напрямі світу, обличчям до середини. Один новак із зав'язаними очима стає в середині кола, обличчям звернений до півночі.

Впорядник викликає два напрями світу, на пр. захід - південь /пізніше: північний схід - південний захід, чи якийнебудь інший/. Новаки, що стоять на визначених напрямках, міняються своїми місцями тихо, щоб їх не вказав рукою новак зі зав'язаними очима. Новак, на якого правильно вказано рукою, іде до середини.

- ж/ Гра: "Історичні особи" /див.: Зайняття ч. 1/. Уживати прізвища відомих стрільців.
- з/ Упорядкування площі, перевірка присутности.

5. ПОВОРОТ /60 хв./: Один з братчиків віддаляється на кількасот метрів і стріляє. Новаки організують "відмарш на фронт", за звуками стрілу. Братчик іде що раз то далі, стріляючи що 5 - 10 хв. В той спосіб вертаються на край лісу.

7. ЗАКРИТТЯ /10 хв./: Збірка в крузі. Перевірка присутности. Обряд. Привіт.

З А Й Н Я Т Т Я Ч. 6: С Х О Д И Н И

МЕТА: Познайомлення з початками Пласту, перевірка лектури, вміння викликати поліцію.

ТЕМА: Початки Пласту.

ВИРЯД: Годинник, матеріал на скоростріл.

1. **ВІДКРИТТЯ /10 хв./:** Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, позвітує про своє найкраще добре діло протягом тижня.

2. **РОЗПОВІДЬ /10 хв./:** "Початки Пласту".

Початки організації Українського Пласту творились у Львові, найбільшому культурному осередку на західних українських землях. Там теж постав і мав свій постійний осідок головний пластовий провід.

Восени 1911 року організуються перші підготовні гуртки при українських середніх школах - Академічній гімназії, її філії й учительській семінарії, а також при руханково-спортовому товаристві "Сокіл" у Львові.

12 квітня 1912 року прийняв пластову присягу від першого правильно оформленого гуртка юнаків його основник, п-р Олександр Тисовський. Той гурток, що складався з учнів І-ої академічної гімназії /головного відділу/, став властивим зав'язком Українського Пласту. У первочинах організації інших пластових частин брали активну й жертвенну участь як співосновники й організатори Петро Франко та Іван Чмола - обидва в той час студенти львівського університету.

Усім піонерам пластового руху доводилося не тільки пропагувати пластову ідею серед молоді, але й поборювати спротив шкільної влади і деяких кіл громадянства, що сумнівалися в доцільності такої організації і побоювались, що вона може перешкоджувати у шкільній науці тощо.

Первісним організаційним зразком українського Пласту був "Скавтінг фор бойс", що його заснував 1908 року генерал Бедден-Пауелл для британських юнаків. Цей почин стали наслідувати інші культурні народи, які дбали про добро своєї молоді та своєї батьківщини. Тож уже за три роки після заснування британського скавтіngu постає і в нас подібна організація молоді. З того первісного зразка ми прийняли подібні організаційні форми /пластовий гурток тощо/ та багато для нас цікавих тор і зайнять, а також ідею взаємного доброзичливого відношення, а то й дружби між подібними організаціями різних народів. Цей зразок створив рамки, які ми виповнили українським змістом, доповнили і пристосували його докладно і самостійно до потреб і своєрідних прикмет нашої молоді, користуючись при тому великим досвідом нашої вчительки: історії українського народу від найдавніших часів.

Наш т. зв. "пластовий устав" дуже докладно пояснює значення і розуміння пластової ідеї, і тому теж українська молодь, а також і суспільство, могли її як слід зрозуміти та широко нею захопитись. Щоправда, вимоги пластового уставу спочатку видавалися нашій молоді нелегкими. Багато зголосилося у члени Пласту, але небагато злобулось на те, щоб усіх вимог дотримуватись. Не можна цьому дивуватись, бо пластова ідея - це не якась собі дитяча забавка, але гра юнаків, які хочуть дотримуватись усіх, навіть найтяжчих правил.

1913 року відбувся у Львові перший з'їзд представників пластових відділів з різних місцевостей Галичини і створився "Організаційний Пластовий Комітет". Цього ж року появляється перший пластовий підручник д-ра О. Тисовського п. н. "Пласт" та книжечка П. Франка п. н. "Пластові гри і забави". Ці перші видання дуже допомогли в дальшій пластовій праці.

Організація Пласту йде швидким кроком уперед. 1914 року 2-ий з'їзд пластових представників вибирає "Осередок Пластової Управи", відбувається перша пластова зустріч, перші змагання та участь Пласту в ювілейному Січово-Сокільському Крайовому Здвижі у Львові. Цей здвиг, напередодні I-ої світової війни, був великою маніфестацією національної свідомості населення Галичини і його волі до повної свободи українського народу.

/ПРОТ: "життя в Пласті"/

3. ГРА /10 хв./: "Кличка" /див.: Зайняття ч. 1/.

4. ЗАГАДКИ /5 хв./:

Стоїть старий дуб, на ньому дванадцять гілляк, на кожній гілляці по чотирьох гнізда, а в кожному гнізді по семеро яєць.

/Рік, місяць, тиждень/.

Я у батька третій син, а дітей у нього сім, маю четверо сестер, звуть усі мене... /Четвер/.

5. НОВАЦЬКА РОЗМОВА /20 хв./: Кожний новак переповість коротко зміст прочитаної історичної книжки. Тоді братчик допоможе вибрати наступну історичну книжку, про яку треба позвітувати на Зайнятті ч. 11.

6. ГРА /10 хв./: "Шукання годинника".

Новак зав'язує собі очі хустиною. Перед ним кладуть годинник. Новак мусить пальцем /звисока, без шукання напوماцки/ доторкнутися до цифербляту.

Це дуже добра вправа слухової орієнтації. Переважно показують грачі заблизько. /"Гри з В. О. Р."/

7. МАЙСТРУВАННЯ /20 хв./: "Скоростріл".

Потрібно: округлого патицка, корка, кусник сильної гуми, 7 1/2 x 7 1/2 см. твердого паперу, 5 шпульок з ниток, кусник пластичної рурки, однієї дошки розміром 10 x 10 см. та дошки на 5 x 5 см., цвяшків, клею, фарб та 6 шротів.

Що робити?

Найперше треба приклеїти та прибити цвяшками найбільшу шпульку до дошки розміру 10 x 10 см. Це буде підстава скоростріла.

Згодом злучити дві однакові шпульки разом, стесати пруги посередині та прикріпити до них другу дощинку /5 x 5 цм./ Далі треба провертати дірку в дощинці та встромити кусник округлого патичка /патичок цей повинен обертатися при підставі/. Тепер слід провертати другу дірку в шпульці та вклеїти в неї пластикову рурку.

Останні дві шпульки вирівнюємо, склеємо на округлім патичку, збиваємо цвяшками, прикладаємо захисник і прикріплюємо до нього дуло. Таким чином будемо мати скорострільний замок, який обертатиметься на підставі праворуч і ліворуч, а шроти пролітатимуть свобідно крізь нього та дуло скорострілу.

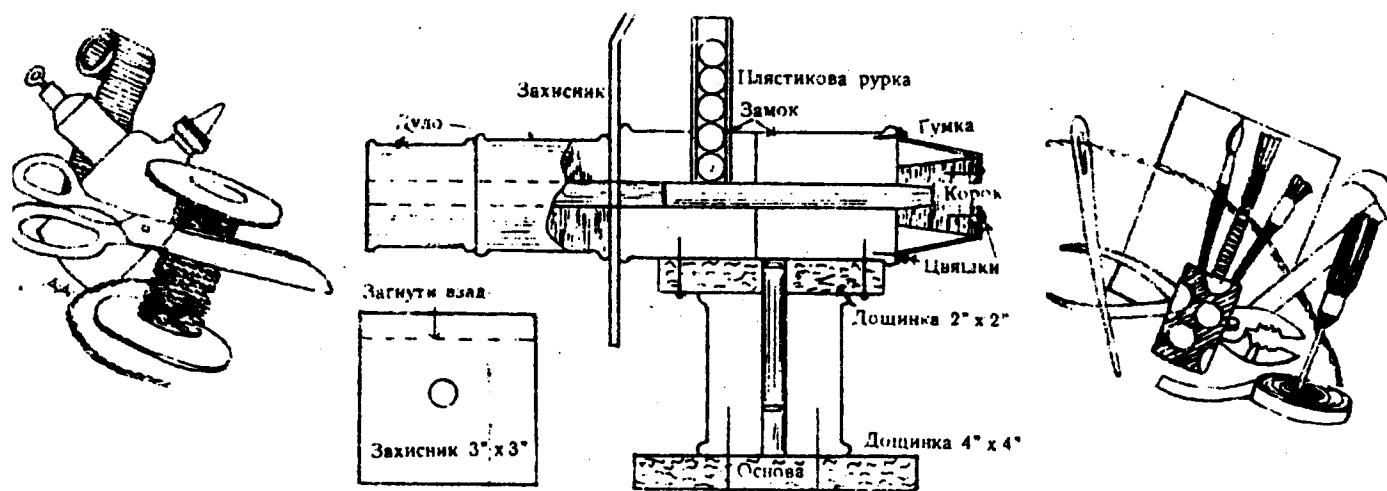
Вкінці проверчуємо дірку в корку та вклеємо круглий патичок, який повинен держати шроти в пластичній рурці, коли вона замкнена, а впускати їх до дула, коли відкрита.

Закінчуючи, причіплюємо гуму до корка та шпульки як показано на рисунку. Не забудьте також розмалювати скоростріл!

Як стріляти? Наповнити пластичну рурку малими шротами, потягти корок, впустити один шріт в дуло, тепер пустити корок і куля вилітатиме в бажаному напрямі. Коли корок потягаємо взад, тоді скоростріл наповняється новою "кулею", готовий до стріляння.

Стріляємо тільки до цілі та в безпечних місцях.

/Я. Заставний, "Готуйсь"/

ПРИМІТКА: Розміри на повищому рисунку позначені в цалях /інчах/. Один цаль дорівнює приблизно 2 1/2 цм.

8. НОВАЦЬКИЙ ТАНОК /10 хв./: "Грушечка" /див.: Зайняття ч. 2/.

9. ГРА /10 хв./: "Учитель".

Новаки сідають навколо вчителя. Він питає новака назву птаха на букву "С" і швидко числить до 10. Коли запитаний вчасно не відповів, стає вчителем. Запити можуть бути різні /на пр. на цих сходинках: "Хто оснував Пласт?"/

10. ВИКЛИКАННЯ ПОЛІЦІЇ /5 хв./: Кожний новак мусить знати, як викликати поліцію, а разі потреби, в своїй місцевості.

11. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт.

З А Й Н Я Т Т Я   Ч.   7:   С Х О Д И Н И

МЕТА: Знання про Пласт у світі, вивчення пісні, безпека в хаті.

ТЕМА: Пластуни в світі.

ВИРЯД: Матеріал на майстрування.

1. **ВІДКРИТТЯ /10 хв./:** Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, позвітує про спостереження над своєю рослиною й твариною.

2. **РОЗПОВІДЬ /5 хв./:** "Пластуни в світі".

Братчик розповість, що пластові організації існують у шістьох кряях світу, а то в: Австралії, Аргентині, Великій Британії, З'єдинених Стейтах Америки, Канаді, й Німеччині. Пластуни й новаки в усіх тих кряях, хоча носять дещо різні однострої, але всі належать до того самого Українського Пласту. Найбільше пластунів і пластунок є в Америці /ЗСА/, де міститься теж Головна Пластова Булава, а в столиці Америки, Вашингтоні, живе Начальний Пластун, Юрій Старосольський /показати фото/. Другою по величині є пластова організація в Канаді. На третьому місці стоїть Австралія. Ця країна найпальше віддалена від інших пластових організацій. На таборах в Австралії стійки мусять уважати, щоби до табору не закралися кенгуру й не нарobili шкоди. На четвертому місці щодо кількості пластунства стоїть Пласт у Великобританії. Там дуже люблять співати й пластовий хор, в якому співає багато новаків, чудово виконує новацькі пісні /продемонструвати платівку, якщо можливо/. Діє Пласт теж і в Німеччині. Там кожного року, перед Великоднем, відбувається традиційний лешетарський табір у горах Альпах, в якому беруть участь: новацтво, юнацтво, старше пластунство й сеніори. Найменша, але дуже завзята пластова організація є в Аргентині. Це є на південній півкулі /подібно, як і Австралія/, тому там є літо тоді як на північній півкулі є зима й навпаки. Ото ж тоді, коли більшість пластунства їздить на ковзанах і лешатах, то в Аргентині й Австралії є літні табори. На Свят-Вечір там їдять морожене! Є пластуни теж і в інших кряях, як: Австрія, Італія, Франція. Часами відбуваються величаві зустрічі, на які з'їздяться пластуни й пластунки з різних країв. Остання така зустріч відбулася на 60-ліття Пласту, 1972-ого року, на пластовій оселі "Вовча Тропа" в Америці й участь у ній взяло ок. 2500 пластунства й новацтва.

3. **ГРА /10 хв./:** "Де діє Пласт?"

На столі розложити 15 карточок з назвами різних країн світу. Карточки обернені написами до поверхні стола. Кожний новак по черзі вибирає одну карточку, обертає її й має відповісти, чи в даній країні діє зорганізовано Пласт. За правильну відповідь одержує точку. За неправильну - чертку. По 10 -ох хвилинах підсумувати точки й визначити переможця.

4. НОВАЦЬКА РОЗМОВА /10 хв./: Братчик пояснить, як зробити хату безпечною для маленької дитини, та чому це потрібно /заховати всі трійливі та небезпечні речі/. Тоді всі роблять так безпечною кімнату, яка служить місцем сходин.

5. МАЙСТРУВАННЯ /15 хв./: Карта світу, зі зазначенням країв, де є Пласт.

6. ПІСНЯ /10 хв./: "За Тебе, Україно".

Далека ти, та близька нам, кохана Вітчино,
Як сонце з неба Твоїм ланам, Ти світиш нам водно!

Світи нам, Вітчино, світи, кохана Україно,
Щоб знати ми, куди нам іти у світлу годину!

У бій, у бій, у бій, за світлий прапор Твій,
За Тебе, Україно, за Тебе, Україно!

ПРИМІТКА: Ноти до цієї пісні можна знайти в "Новацькому Співанику", стор. 75, або в співанику "В Дорогу", стор. 24.

7. ГРА /10 хв./: "Угадування звуків".

Всі затулюють собі очі, а керівник грою вдаряє якимнебудь предметом об стіл. Новаки вгадують, який то був предмет. Керівник може відвернутися від грачів, але затулювання очей є доброю вправою для плекання сили волі й володіння над собою та привчає до чесної гри. /А. Якубовський, "Гри з В.О.Р."/

8. ЗАГАДКИ /5 хв./:

Влітку і взимку вбрання одне,
та кличуть дітки завжди мене.
Щоб я на свято до них прийшла,
цяцьок багато їм принесла.

Не молоко, а білий, не птах, а літає.

/Ялинка/.

/Сніг/.

9. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Чи є зима?"

Був холодний осінній ранок. Визирнуло сонце з-за хмарки, скосячи промінці на землю. Зазирнув один з них у нірку до старої черепахи, розбудив її. Виповзла черепаха на дуг і неквапно почала паляти шукати собі снідання.

Звісно, сніданок у черепахи простий: зелені листочки, стеблинки, смачні корінці. Довго й шукати не треба. Ось і сніданок надібала.

Раптом чує - хтось гукає її:

-Доброго ранку, черепахо!

Глянула черепаха вгору, бачить, а то на пеньку сорока сидить.

-Добридень, сороко-білобоко,- відказала черепаха. -Чого це тебе сюди занесло?

-Летіла і тебе побачила. Новина є. Вже багато пташок утекли від зими, в теплі краї полетіли. Як же ти втечеш од зими, коли за день і до того дерева не доповзеш?

-Дурниці ти верзеш. Яка там ще зима? Звідки вона?

-Як яка? Холодна, з морозами. Коли вся земля вкривається снігом і нема чого їсти.

-Снігом, кажеш, земля вкривається?- перепитала черепаха і

пожитала головою: -Щось не пригадую такого. Ось скоро тридцять років мені, а ніякого снігу не бачила.

-Невже ніколи не бачила?

-Чи я коли брехала?- образилась черепаха. -Зроду-віку не чула. Недарма всі тебе звуть плетухою...

Сорока образилась і забігала по пеньку.

-Минулого року я на власні очі бачила сніг. Він такий білий-білий і пухкий, м'якіший за мох. А мороз... від нього нікуди не втечеш, скрізь дошкуляє, навіть лапи мерзнуть. І нічого полоїсти. Жах!

-Не вигадуй,- пробурмотіла черепаха. -Глянь, скільки всякої їжі навколо. Куди вона подінеться?

-Ах, так! Ну гаразд, тивже скоро дізнаєшся, що таке зима, і добре наплачешся!- вигукнула сорока і полетіла до лісу.

Наступного дня, побачивши в лісі ворону, одразу заскрекотала:

-Кумасю, ти тільки послухай. Зустріла вчора я на лузі стару черепаху, попереджаю, що цього року буде люта зима. А вона сміється з мене. Каже, що ніякої зими не буває, ніякого снігу.

Подивилась ворона одним оком на сороку і сказала:

-Черепаха просто ніколи не бачила зими. Вона з осені засинає і спить аж до весни, коли вже сніг розтане...

/О. Буцень/.

10. САМОПІЯЛЬНА ГРА /10 хв./: Інсценізація розповіді.

11. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт.

ЗАЙНЯТТЯ Ч. 8: НОВАЦЬКИЙ ЗМАГ

МЕТА: Повторення матеріалу.

ТЕМА: "Новак бистрий".

ВИРЯД: Паперові мишки, рисунки хатки до гри, компас.

1. **ВІДКРИТТЯ** /10 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, скаже про своє найкраще добре діло протягом тижня.

2. **ЗМАГ** /90 хв./: Траса в формі замкненого кола. Вихідний пункт є й збірним. Випускати новаків по одному що 5 хвилин за знаками мандрівника.

а. **Пункт вихідний:** Зайняття для новаків, що чекають своєї черги, або що повернулися зі змагу:

/1/ Гра: Квач - давай руку /див.: Зайняття ч. 2/.

/2/ Звітування про спостереження над своєю рослиною й твариною.

/3/ Гра: Коти та миші /див.: Зайняття ч. 2/.

/4/ Гра: Кораблі серед мряки /див.: Зайняття ч. 3/.

/5/ Гра: Повторювання назв /див.: Зайняття ч. 3/.

/6/ Гра: Концерт /див.: Зайняття ч. 4/.

/7/ Пісня: Гей, мандрують пластуни /див.: Зайняття ч. 4/.

/8/ Гра: Нарисувати хату /див.: Зайняття ч. 4/.

/9/ Гра: Шукання годинника /див.: Зайняття ч. 6/.

/10/ Гра: Учитель /див.: Зайняття ч. 6/.

/11/ Пісня: За Тебе, Україно /див.: Зайняття ч. 7/.

/12/ Гра: Угадування звуків /див.: Зайняття ч. 7/.

б. **Пункт I:** Гра: Де діє Пласт /див.: Зайняття ч. 7/. Кожний новак відгадуватиме всіх 15 карточок.

в. **Пункт II:** Затанцювати "Аркана".

г. **Пункт III:** Показати чотири сторони світу за компасом.

д. **Пункт IV:** Зупинити кровотечу з носа.

д. **Пункт V:** Гра Кіма. 15 предметів.

3. **ЗАКРИТТЯ** /10 хв./: Збірка в крузі. Проголосити висліди змагу. Ройовий обряд. Привіт.

З А Й Н Я Т Т Я   Ч.   9:   С Х О Д И Н И

МЕТА: Запізнання з УПЮ, Новацький танок, зарадність у випадку по-парення.

ТЕМА: УПЮ.

ВИРЯД: Бальончик для кожної пари новаків, Предмети до гри Кіма, Аптечка, Матеріал на майстрування.

1. **ВІЛКРИТТЯ /10 хв./:** Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, скаже про своє найкраще добре діло протягом тижня. Братчик пригадає, що кожний пла-стун має обов'язок робити щодня добре діло, а вже найбільше доб-рих діл роблять юнаки.

2. **ЗАГАДКИ /5 хв./:**
У зимову веселу пору
ми кращі друзі дітвори.
Вивозять діти нас нагору,
а ми веземо їх з гори.
/Санки/.

Довгі вуха має,
добре він стрибає.
/Заєць/.

3. **РОЗПОВІДЬ /5 хв./:** Новацтво - майбутнє пластове юнацтво.

Усі ви, Новачки і Новаки, пам'ятаєте день у своєму житті, коли ви вперше прийшли на новацькі сходини. Ви почули про те, що крім вашого роя у світі є багато інших роїв. Вони мають різні назви чи то квітів, чи тварин, чи птах, тощо.

Прибігши додому після сходин, ви оповідали про те, що буде-те називатися пластові новачки чи новаки і будете мати однострій, візнаку - орлятко і що вітатиметеся з товаришками і товаришами та всіма пластунами привітом "Готуйсь!" А це привітання дуже ціка-ве. Ви ним кажете усім кого вітєте, що ви готуетесь стати пла-стунами, тими юнаками і юначками та дорослими, які не живуть тіль-ки для себе. Пластуни завжди стараються бути корисними для інших людей, вони люблять Бога й Україну та готові їм завжди служити.

Сестрички і братчики розповідали вам на чергових сходинах про те, скільки визначних людей виросло у Пласті. Попросіть і своїх тата та маму, щоб вони розповіли вам про своє новакування у домівах і в таборах ще в Німеччині. А ваші дідуні та бабуні також зможуть розповісти багато про Пласт в Україні.

Слухайте уважно розповідів про те, які перешкоди завжди були в житті Пласту. Як приневолений був Пласт прибирати різні назви і шукати способів, щоб гуртувати дітей у рої, сходитися на зайняття чи ізлити на табори. Братчики і сестрички сеньйори знають багато цікавих пригод із таборування у Карпатах.

Між новацтвом і юнацтвом багато спільного. Рій у новацтві, а в юнацтві гурток; у новацтві гніздо, а в юнацтві курінь. Новацтво має візнаку орлятко, а юнацтво пластову лілею із тризубом; усі

новачки та новаки носять жовту хустину на шиї, а в юнацтві кожний курінь має свою барву хусток чи крайок замість хустин. В одних і других є свої закони - закони пластового новацтва /УПН/ та юнацтва /УПЮ/. В законі мова про те, щоб бути добрим пластуном-новаком, чи юнаком - треба любити Бога і Україну, помагати ближнім, слухати пластової влади і дбати про добру поведінку.

Юнацтво дбає про новацтво. Старше юнацтво їде на вишколи сестричок і братчиків, щоб уміти вести зайняття з новаками і новачками, помагають їм учитись, їдуть з ними на табори, ведуть на прогулянки, кожного тижня зустрічаються з ними на сходинах. А все це на те, щоб з вас виростили добрі діти, розумні, працюючі, дбайливі про свою поведінку, майбутні пластові юнаки і юначки, - сини та доньки нашої Батьківщини.

//Сестр. Тоня/.

4. ГРА /10 хв./: "Передування бальонів."

На підлозі, у віддалі 10 до 15 кроків, позначено дві лінії, на яких стоять новаки, звернені лицем до себе. Два грачі, що стоять напроти себе, опираються руками на підлогу, і на руках та ногах рачкують вперед, дмухаючи на малий надутий бальончик, що його виховник поклав на підлозі перед кожним грачем одного ряду. Таким способом /дмухаючи/ стараються посувати його вперед. Коли бальончик докотиться до партнера напроти, він котить його в той самий спосіб назад.

Бальончика не вільно дотикати. Виграє пара, що перша закотила бальончики в обі сторони.

5. НОВАЦЬКИЙ ТАНОК /10 хв./: "Грушечка" /див.: Зайняття ч. 2/.

6. ГРА /10 хв./: "Кім звичайний". Показати 15 предметів. Обсервація - 1 хв., записування - 5 хв.

7. НОВАЦЬКА РОЗМОВА /10 хв./: Братчик пояснить і покаже, що робити в випадку попарення. /Див.: "Життя в Пласті", стор. 429/. Кожний новак перев"яже уявне попарене місце.

8. ЗАГАДКИ /5 хв./:

В нас зимою білим цвітом сад зацвіє, неначе літом.

/Іній/.

Зимою гріє, весною тліє, літом помирає, восени літає.

/Сніг/.

9. МАЙСТРУВАННЯ /20 хв./: "Телефон".

10. ГРА /10 хв./: "Кличка" /див.: Зайняття ч. 1/.

11. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт.

ЗАЙНЯТТЯ Ч. 10: СХОДИНИ

МЕТА: Успіхи в грі Кіма, вивчення новацької пісні, зроблення предмету щоденного вжитку, вміння викликати пожежну сторожу.

ТЕМА: Практичне новакування.

ВИРЯД: Прибори до гор, полотно й прибори до шиття.

1. ВІДКРИТТЯ /10 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, скаже про своє найкраще добре діло протягом тижня.

2. ПІСНЯ /10 хв./: "Гори, гори, вогнику".

Розвітяться золотом, гиллячки,
Бо кругом засіли вже новачки!

Гори, гори, вогнику, ясно все,

Вітер буйний іскорки рознесе!

Криє нічка темная чорний ліс,

Вітер іскри в серденько нам заніс.

ПРИМІТКА: Ноти до цієї пісні можна знайти в "Новацькому співанику", стор. 9.

3. ГРА /10 хв./: "Передумання балонів" /див.: Зайняття ч. 9/.

4. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Як Олексійкові вчитися набридло".

Минуло Олексійкові сім років. Пішов він до школи, щоб навчитися читати і писати.

Навчальний рік ще не закінчився, зима тільки-тільки почалася, а Олексійко вже і читати, і писати, і лічити вмів.

І раптом Олексійко відчув, що йому набридло вчитися. Читати він умів, писати теж та й числа складати. Що ж іще?..

Прийшов він із школи і каже мамі:

-Я більше до школи не піду!

-Що ж ти робитимеш?

-Як що? Ну... працювати буду.

-Ким?

-Як ким? Ну, як ти, наприклад...- А мама в Олексійка лікарем працювала.

-Добре,- погодилась мама. -Ось тоді тобі невелике доручення. Випиши ліки хворому на грипу.

І мама дала Олексійкові маленький аркушик паперу, на якому рецепти пишуть.

-А як їх писати? Які ліки потрібні?

-Писати латинськими літерами,- пояснила мама. -А які ліки, ти сам повинен знати. Ти ж лікар!

Олексійко посидів над аркушиком паперу, поміркував і сказав:

-Мені ця робота щось не дуже подобається. Я краще, як тато, працювати буду.

-Що ж, давай, як тато!- погодилась мама.

Повернувся додому батько. Олексійко до нього.

-Я більше до школи не піду,- каже.

-А що ж ти робитимеш?- спитав батько.

-Працювати буду.

-Ким же?

-Як ти,- сказав Олексійко.

А батько в Олексійка працював майстром на тому заводі, де авта виготовляють.

-Добре,- погодився батько. -Давай працювати разом. Почнемо з найлегшого.

Дітсав він великий аркуш паперу, згорнутий у трубочку, розправив його і сказав:

-Ось перед тобою креслення нової машини. В ньому є помилки. Подивись які і мені скажи.

-Я цього не вмію!- зізнався Олексійко.

-Тоді я сам попрацюю,- сказав батько.

Батько схилився над кресленням, і обличчя його стало серйозним.

Олексійко подумав-подумав і каже:

-Мабуть, я завтра знову до школи піду.

/За С. Баруздіним/

5. САМОДІЯЛЬНА ГРА /10 хв./: Інсценізація розповіді.

6. ЗАГАДКИ /5 хв./:

Що можна бачити з заплющеними очима? /Сон/.

Снігові поля, чорні грачі, хочеш розумним бути - бери та вчи.

/Книжка/.

Чорні, криві, від роду німі, а стануть вряд - враз заговорять.

/Літери/.

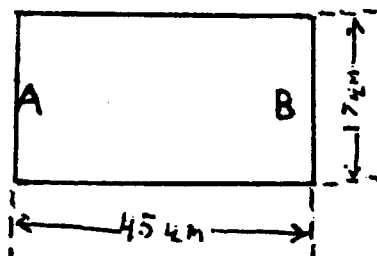
7. НОВАЦЬКА РОЗМОВА /10 хв./: Братчик пояснить, чому і як треба вміти викликати пожежників, в разі вогню. Кожний новак має знати, як це зробити в своїй місцевості.

8. ГРА /10 хв./: "Фальшивий алярм" /див.: Зайняття ч. 1/.

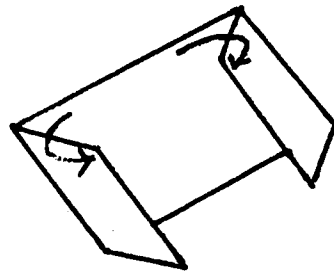
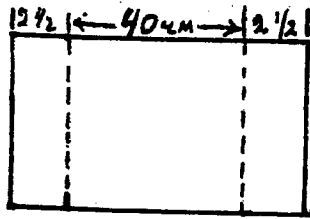
9. МАЙСТРУВАННЯ /20 хв./: "Мішечок на прибори".

Матеріал: звичайне, або непромакальне полотно.

а. Скроїти прямокутник величини 45x17 см.

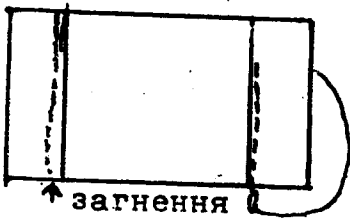

б. Кінці матеріялу А і В загинаємо до середини по 2 1/2 см.

загинаємо

в. Шисмо "перед голку" в місці загнення:

г. Як вже оба боки загнені та зішиті /рис. 1/, складемо у двос загненням в середину /рис.2/

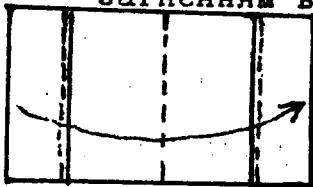

рис. 1

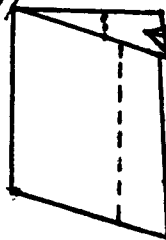
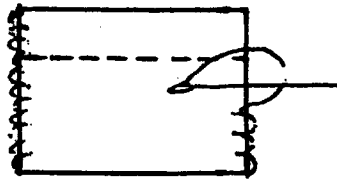
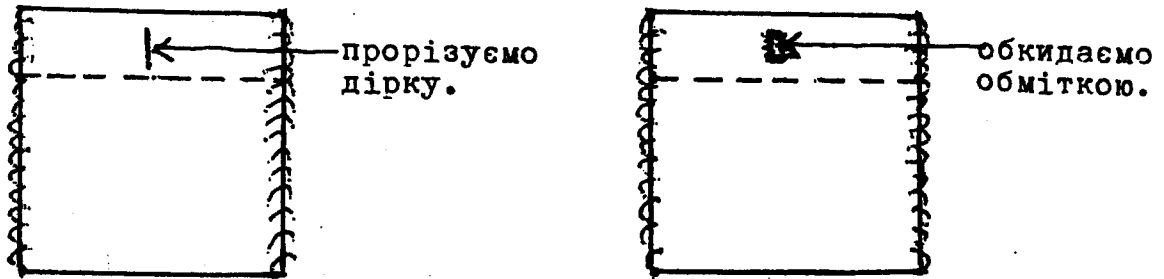

рис. 2

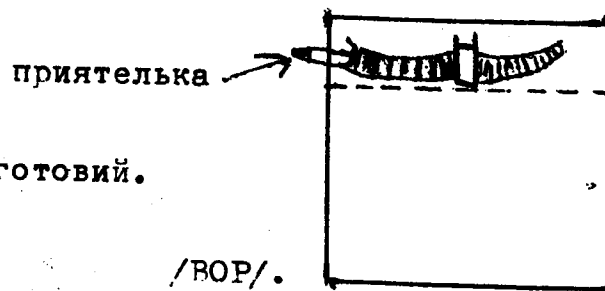
г. Зложивши, зішиваємо оба боки зверху обміткою:

д. Як оба боки готові, прорізуємо дірку в рубці зі середини. Дірочку цю обкидаємо обміткою:

е. Коли дірочка обкинена, впускаємо стьожку.

є. Мішечок готовий.

10. ГРА /10 хв./: "Кім звичайний /див.: Зайняття ч. 9/.

11. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт.

ЗАЙНЯТТЯ Ч. 11: СХОДИНИ

МЕТА: Написання дописів до хроніки, перевірка другої історичної книжки.

ТЕМА: Красне письменство.

ВИРЯД: Історичні книжки до вибору, м"яч.

1. **ВІЛКРИТТЯ /10 хв./:** Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, назве якогось українського письменника.

2. **ПІСНЯ /10 хв./:** "Гори, гори, вогнику" /див.: Зайняття ч. 10/ - дальші дві стрічки.

Хоч кругом темнесенько, нам не жах,
Бо горять нам іскорки у серцях.
    Бо лунають дзвінко нам все пісні,
    У гурті новацькому при вогні.

3. **ГРА /20 хв./:** "Що то за книжка?"

Братчик є бібліотекарем. Кожний новак - це книжка, коли його "читають", а читач, коли він сам "читає". Кожний читач по черзі просить бібліотекаря про дозвіл на прочитання книжки. Читач тоді вибирає одну з книжок /котрогось другого новака/, який розказує йому зміст прочитаної історичної книжки /див.: Зайняття ч. 6/. Під кінець "книжка" ставить читачеві питання: "Що то за книжка, та хто її написав?" На кінець братчик допоможе новакам вибрати собі третю історичну книжку, яку треба прочитати й переповісти зміст на Зайнятті ч. 17.

4. **РОЗПОВІДЬ /5 хв./:** "Колосок".

Учили собі на світі двоє мишенят, Круть і Верть, та півник Голосисте Горлечко. Мишенята тільки те й знали, що співали і танцювали, крутились та вертілись. А півник рано-ранесенько прокидався, спочатку всіх піснею будив, а потім до роботи брався.

От якось підмітав півник подвір'я і побачив на землі пшеничний колосок.

-Круть, Верть,- покликав півник, -глядіть, що я знайшов!

Прибігли мишенята і кажуть:

-Треба його обмолотити.

-А хто молотитиме?- спитав півник.

-Тільки не я!- закричало одне мишеня.

-Тільки не я!- закричало друге мишеня.

-Гаразд,- сказав півник, -я обмолочу.

І взявся до роботи. А мишенята почали гратися.

Скінчив півник молотити і гукнув:

-Гей, Круть, гей, Верть, глядіть, скільки зерна я намолотив!

Прибігли мишенята і запищали:

-Треба зерно до млина віднести, борошна намолоти!

-А хто понесе?- спитав півник.

-Тільки не я!- закричав Круть.

-Тільки не я!- закричав Верть.

-Гаразд,- сказав півник, -я віднесу зерно до млина.

Взяв собі на плечі мішок і пішов.

А мишенята тим часом почали в довгу лозу гратися. Одне через одне стрибають, желяться.

Повернувся півник додому, знову кличе мишенят:

-Сюди, Круть, сюди, Верть! Я борошно приніс.

Прибігли мишенята, дивляться, не нахваляться:

-От так півник! От так молодець!

Тепер треба тісто замісити та пироги спекти.

-Хто міситиме?- спитав півник.

А мишенята знову за своє:

-Тільки не я!- пропищав Круть.

-Тільки не я!- пропищав Верть.

Подумав, подумав півник і каже:

-Мабуть, мені доведеться.

Замісив він тісто, приніс дров, розпалив піч. А як піч ви-топилася, посадив у неї пироги.

Мишенята теж часу не гають: пісні співають, танцюють.

Спеклися пироги, півник їх вийняв, поклав на стіл. А мишенята тут як тут. І кликати їх не довелось.

-Ох, і зголоднів я!- пищить Круть.

-Ох, і їсти мені хочеться!- пищить Верть.

Швиденько сіли за стіл. А півник їм каже:

-Стривайте, стривайте! Ви мені спочатку скажіть: хто знайшов колосок!

-Ти знайшов!- голосно закричали мишенята.

-А хто колосок обмолотив?- знову спитав півник.

-Ти обмолотив!- тихіше сказали вони.

-А хто його до млина відніс?

-Теж ти,- зовсім тихо відказали Круть і Верть.

-А тісто хто місив? Хто дрова носив? Піч топив? Хто пироги пік?

-Все ти, все ти,- ледве чутно пропищали мишенята.

-А ви що робили?

Що відповісти мишенятам? І сказати нічого.

Почали Круть і Верть вилазити з-за столу, а півник їх не затримусь.

Нема за що таких нероб і ледарів пирогами частувати!

5. САМОПІЯЛЬНА ГРА /10 хв./: Інсценізація розповіді.

6. ЗАГАДКИ /5 хв./:

За горами, за лісами золотий кружок встає. /Сонце/.

Голубий намет увесь світ накрив. /Небо/.

Летіла птиця по синьому небу, розпустила крила і сонце закрила.

/Хмара/.

7. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Зоя-школярка".

Коли Зої було вісім років, а Шури йшов сьомий, вирішили віддати їх до школи. Шура був ще малий. Проте він дуже звик до Зої і навіть уявити не міг, як це Зоя піде в школу, а він залишиться вдома.

Школа, шкільні заняття заволоділи Зоєю неподільно. Прийшовши додому й поївши, вона зараз же сідала за завдання. Нагадувати їй про це ніколи не треба було. Кожну літеру, кожну цифру вона виводила надзвичайно старанно. Зошити і книги брала в руки так бережно і дбайливо, наче вони були живі.

Коли діти збиралися сісти за завдання, Зоя суворо питала:

-Шуро, а руки в тебе чисті?

Зоя вчилася дуже добре, але деякі предмети давалися їй важко. Бувало так: Шура давно приготував завдання, а Зоя все ще за столом.

-Ти що робиш?- питає Шура.

-Задача не виходить.

-Дай, я тобі покажу.

-Ні, я сама додумаюсь.

-Я іду спати!- сердито говорить Шура. -Ось розв'язання. Дивись, я кладу сюди.

Зоя навіть не повертає голови. Розв'язання задачі поруч, варто тільки руку простягнути. Але Зоя не дивиться у той бік. На другий день вона одержує з математики: "дуже добре".

/Примінено за Л. Космодем'янською, "Читанка 1"/.

8. ГРА /10 хв./: "Місто на літеру".

Один із учасників гри підкидає м'яч. Той, що піймав, повинен сказати місто України на умовлену перед тим букву. Хто своєчасно не скаже назви, виходить із гри. Хто залишиться останнім - виграє.

9. ПИСАННЯ ДОПИСІВ /20 хв./: з життя новаків до хроніки, або новацького журналу.

10. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт.

З А Й Н Я Т Т Я Ч. 1 2: В О Г Н И К

МЕТА: Повторення матеріялу.

ТЕМА: Новак уміє добре поводитися.

ВИРЯД: Сірники.

1. ВІДКРИТТЯ /10 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Сторожем визначити переможця в новацькому змагу /див.: Зайняття ч. 8/. Запалення вогника. Новацька пісня.

2. ПІСНЯ /10 хв./: "Гори, гори, вогнику" /див.: Зайняття ч. 10/ - докінчити вивчення.

Гори, гори, вогнику та палай,
Просвіти шляхи ти нам в рідний край.
Гори, гори, вогнику, щоб на шлях
Понесли ми іскорки у серцях!

3. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Кісточка".

Купила мати слив і хотіла їх дати дітям після обіду. Вони лежали на тарілці. Івась ніколи не їв слив і все нюхав їх. І дуже вони йому подобались. Дуже хотілося з'їсти. Він все ходив повз сливи. Коли нікого не було в кімнаті, він не витерпів, схопив одну сливу і з'їв.

Перед обідом мати полічила сливи і бачить - однієї немає. Вона сказала батькові.

За обідом батько їй говорить:

-А що, діти, чи не з'їв хто-небудь одну сливу?

Усі сказали: "Ні". Івась почервонів як рак і також сказав:

"Ні, я не їв".

Тоді батько сказав:

-Що з'їв хтось із вас, це погано; але не в тому лихо. Лихо в тому, що в сливах є кісточка, і якщо хто не вмів їх їсти і проковтне кісточку, то через день помре. Я цього боюсь.

Івась зблід і сказав:

-Ні, я кісточку викинув через вікно.

І всі розсміялись, а Івась заплакав.

/Л. Толстой/.

4. ГРА /10 хв./: "Повторювання назв" /див.: Зайняття ч. 3/. Уживати назви дерев.

5. САМОДІЯЛЬНА ГРА /10 хв./: "Кісточка" /на підставі розповіді/.

6. ВІРШ /5 хв./: "Молоток".

В мене є залізний молоток,
я його завжди кладу в куток,
де лежать і пилка і терпуг,
він же їм завжди хороший друг.

/П. Воронько/.

Я в роботі слухаю крізь дзвін.
що співає, що говорить він.
Молоток говорить: "Тук-тук-тук"
я найкращий друг умілих рук".

7. ЗАГАПКИ /5 хв./:

Нога тоненька, а голова товста.
 Хто однаково всіа любить,
 всіх однаково голубить?
 Кожний скоса тільки гляне,
 а дістати не дістане.

/Молоток/.

/Сонце/.

8. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Казка про сонце".

Якось Марійка захворіла. Цілісінький день лежала вона в кімнаті і навіть у вікно не дивилась. Довго вона лежала і так занудьгувала за деревами, жовтими тюльпанами і яскравими метеликами, що розплакалась. А сонечко помітило її - адже воно все бачить - і потсукало до неї у віконце.

-Хто там стукає?- спитала Марійка.

-Це я,- відповідає сонце.

-Пустити мене до себе.

-Навіщо?

-Трошки поговоримо. Відчини вікно!

-Мене мама лаятиме.

-Не бійся. Вона дозволила.

Сонце торкнулось вікна і сковзнуло в кімнату. Все раптом заблищало в кімнаті й ожило. Сіло сонце на подушку до Марійки і засміялося з радощів.

-Ну, що ти мені скажеш?- спитала дівчинка.

-Дозволь погладити твоє волосся,- відповіло сонце.

-Але ж ти обещеш мене!- злякалась Марійка.

-Ні, ні, не бійся.

І сонце ніжно погладило її волосся.

-А тепер дозволь погладити твої щічки.

-А що ти мені розкажеш?- знов поцікавилась Марійка.

-На мене квіти сердяться,- серйозно відповіло сонце.

-Справді?

-Еге ж, і метелики дорікають.

-За віщо?

-Кажуть, що я не хочу тебе вилікувати.

-А невже ти можеш мене вилікувати?

-Можу.

-А як?

-Дуже просто,- сказало сонце. -Щодня відчиняй вікно, щоб можна було приходити до тебе. Я буду розповідати тобі казки, які почуло у дальніх подорожах.

-А як не вилікуєш мене?

-Тоді вже ніколи не світитиму.

І сонце почало розповідати їй цікаві казки, а дівчинка уважно слухала. Розповідало про сині гори, про морські хвилі, про різних людей.

Марійка заснула і довго спала. А коли прокинулась, ніякої хвороби в неї вже не було.

А надворі гомоніли квіти й метелики. І в тому гомоні чути було:

-Хвала сонцю! Хвала сонцю! Воно всіх виліковує!

/К. Калчев, "Читанка 1"/.

9. НОВАЦЬКИЙ ТАНОК /10 хв./: "Мак" /див.: Зайняття ч. 1/.
10. ГРА /10 хв./: "Концерт" /див.: Зайняття ч. 4/.
11. НОВАЦЬКИЙ ТАНОК /10 хв./: "Грушечка" /див.: Зайняття ч. 2/.

12. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Юний партизан".

Якось групі, в якій був Валя, доручили розгромити німецький гарнізон, що стояв у сусідньому селі.

Партизани пробиралися лісовими стежками. Попереду - розвідка, по боках, у тилу, - бойова охорона. Загін напередодні переслідували карателі. Але зараз, здавалось, він уже відірвався від них. У лісі тиша. Тільки птахи співають та дерева шумлять у височині.

-Відпочинок, - скомандував командир. - Валику, твоя черга вартувати!

-Наказ, - козирнув Валя і зник за деревами.

Його пост був за кілька сотень метрів від місця відпочинку.

Хлопець засів у кущах, перед лісовою галявиною.

Навколо тиша... Але що це? Зграє птахів піднялася з дерева.

Шум лісу майже заглушив хрускіт гілок під ногами. Валя схопив автомата, кинувся на землю, та... було вже пізно.

Чиїсь грубі, сильні руки вихопили в нього зброю. Це були карателі.

-Ти звідкіля? - запитав перекладач.

"Що робити, як попередити загін про небезпеку?" - думав Валя.

-Звідкіля? - знову те саме запитання.

Валик показує пальцем на небо.

-З літака.

-Хто з тобою ще, де вони?

Голос у гестапівця пронизливий, у руці пістолет, націлений на юного партизана. А за ним, праворуч і ліворуч, від дерева до дерева рухаються карателі.

Не дочекавшись відповіді, офіцер залишив біля Валика охорону, а сам пішов далі з карателями. Він зрозумів, що партизани десь недалеко.

Гітлерівці примусили Валика лягти й наказали не рухатись. А хлопець гарячково думав:

"Ще десять хвилин, і вороги нападуть на загін. Що відяти?"

Нараз Валя відчув, що в бік йому вдавилась рубчаста поверхня гранати.

Валя раптом схопився, кинув під ноги своїм вартовим гранату, а сам стрибнув у кущі...

У загоні почули вибух, і, коли карателі підійшли до місця відпочинку, там уже нікого не було. /За Г. Котиком/.

13. ПОЛЯКА ЗА ДОБРІ ДІЛА /5 хв./

14. ЗАКРИТТЯ /10 хв./: Отче Наш і Богородице Діво. Новацька вечірня молитва. Пластове надобраніч.

З А Й Н Я Т Т Я   Ч .   1   З :   С Х О Д И Н И

МЕТА: Відомості про Зелені Свята, вивчення народньої пісні.

ТЕМА: Зелені Свята.

ВИРЯД: Формулярі дозволів батьків, м"яч і щит до гри.

1. ВІДКРИТТЯ /10 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, розкаже, як він помагає дома.

2. ПІСНЯ /10 хв./: "Зірвалася хуртовина".
 Зірвалася хуртовина, "Підеш сину, моя дитино,
 Топче збіжжя на лану, У завзятий, лютий бій-
 Виряжала мати свого сина, Захищати рідну Україну,
 На кривавую війну. Боронити нарід свій!

ПРИМІТКА: Ноти до цієї пісні - див.: "Новацький співаник", стор. 77.

3. ГРА /10 хв./: "Історичні особи". /Див.: Зайняття ч. 1/.

4. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Зіслання Святого Духа".

У десятій день по вознесенні, а п"ятдесятий по воскресенні Ісуса Христа зібралися Апостоли в одному помі в Єрусалимі. Була з ними Богородиця і новообраний на місце Юди Іскаріота Апостол Матвій.

О дев"ятій годині ранку шум із неба, наче від буйного вітру, наповнив увесь дім. Апостолам явилися наче вогняні язики, що розділилися і зійшли на них. Це був Святий Дух, що його приобіцяв Христос зіслати з неба.

Апостоли стали говорити різними мовами. Вони почали проповідувати Христову віру.

Саме тоді були жидівські Зелені Свята. Багато побожних жидів з"їхалися з різних сторін світу до Єрусалиму. Задля дивного шуму зійшлося багато людей перед домом, де перебували Апостоли. Стривожилися люди, бо кожний чув, що Апостоли говорять його мовою. Апостол Петро розповідав усім про воскресення Христове.

Того дня охристилося в Єрусалимі три тисячі людей.

Свято Зіслання /Сомествія/ Святого Духа називаємо також Зелені Свята, бо в ті дні, згідно із звичаєм, замаємо зеленню церкви і доми.

У часі Зелених Свят декуди в Україні й на еміграції відправляються над гробами померлих панахиди-парастаси. Пластова дітвората молодь, вшановуючи пам"ять померлих, беруть участь у цих надгробних відправах.

У ці дні українці не забувають своїх героїв, що полягли за волю України. Їх могили в Україні давніше дбайливо зберігали, а пластунки сіяли маки, садили квіти. І тепер про них не забувають.

тільки ж могили Січових Стрільців большевики руйнують, зневажають, а людей, що осуджують це, жорстоко карають. Молімося ж за душі всіх борців України у ці дні. Згадуймо їх геройські діла, щоб пам'ять про них зберігалася з роду в рід.

5. ГРА /5 хв./: "Квач давай руку" /пояснити, що наші вояки завжди помагали один одному/. Див.: Зайняття ч. 2.

6. ЗАГАДКИ /5 хв./:

Тане сніжок, ожив лужок, день прибуває. Коли це буває?

/Навесні/.

У вінку зеленолистім, у червоному намисті видивляється у воду на свою хорошу вроду. /Калина/.

Стоїть пані в лісочку, має червону сорочку, хто іде, той поклониться.

/Суниця/.

Вдень у небі гуляє, а ввечері на землю сідає. /Сонце/.

Котилася тарілочка

по крутій горі.

Забавляла любих діток

у моїм дворі.

Нам тієї тарілочки

чому не любить-

хорошая, золотая

і як жар горить.

Прийшла баба - сама чорна

і чорний жупан,-

заховала тарілочку

у синій туман.

Постихали співи й жарти

у дворі моїм;

золотої тарілочки

стало жаль усім.

Золотую тарілочку

всі знають давно:

то на небі ... ясне,

на весь світ одно.

Чорна баба - ... темна:

із давніх-давен

покриває все на світі,

як погасне день.

/Сонце, Нічка/.

Мене частенько просять, ждуть, а тільки покажусь - ховатися почнуть.

/Дощ/.

Я труд поважаю;

все літо літаю

у поле до гаю,

збираю медок

/Бджола/.

Що два тижні зелениться,

а два тижні колоситься,

за два тижні одцвітає,

із різних квіток.

Кого не злюблю,

того жалом колю.

а два тижні наливає

і два тижні підсихає?

/Жито/.

Льон давно уже одцвів, і достигло жито.

Тихо шепчуть колоски: -Ой, пора косити. /Літо/.

7. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Ходімо - відвідаймо їх".

Україна змагалася за волю. Волинське містечко ще дримало у весняному досвітку. Сотник Руденко спішився до військової квартири. Він мало не спіткнувся на мале дівчатко, що якраз перебігало вулицю плачучи.

-Ти куди, дитино, так рано у такому небезпечному часі?- зупинив її сотник.

-Я Галя Біленко. Біжу до тітки просити, щоб допомогла нам. Мама захворіла, а тато уже цілий місяць на фронті. У нас нема ні грошей, ні хліба. Як батько повернеться, то віддамо.

-Ось тобі, доню, сто карбованців, повертайся додому, бо в

місті небезпечно. Перебудете якось із мамою заки тато прибуде - з лагідною усмішкою простягнув сотник гроші дівчинці.

-Ні! ні! Дякую! Вам також потрібні гроші. Мама сваритиме... Дякую!..

-Візьми, Галя! Я твого тата знаю. Я позичаю ці гроші. А як тато прибуде, віддасте їх мені.

-А деж вас шукати?

-У військовій команді! Питайся за сотником Руденком!- уже з віддалі гукнув сотник Галі.

Минали дні, тижні і місяці. До містечка прибули Січові Стрільці. Прийшов і Галин батько. Довідавшись про добре діло сотника, пішов з донею до команди, щоб повернути борг.

-Чи можемо бачити сотника Руденка?- запитали у вартового.

-Ох, важко буде!- сказав молодий вояк. -Підіть у лічницю, він там...

У лічниці сестра-жалібниця з глибоким смутком в очах повела їх у город... до свіжих могил із хрестами. На одному з них був напис:

-Сотник Іван Руденко, помер від ран 25 червня 1919 р.

Два дні спізналася Галя. Вона впала навколішки, молилася, росячи могилу рясними сльозами.

-Кому ж я віддам борг? Сто карбованців винна я сотникові...

Сестра-жалібниця не відповіла. Коли переходили біля скриньки-скарбонки в коридорі з написом - "Жертвуйте на інвалідів!" - вона подивилася на Галя. Галя глянула на батька, взяла від нього гроші і всунула у скриньку.

Минуло багато років. Галя виросла, одружилася, живе в Канаді. Стали пластунами її Оля та Андрійко. Але вона ніколи не забула доброго діла сотника Руденка. Кожного року разом з дітьми іде в Зелені Свята на цвинтар віддати шану борцям за волю України. Не забуває ніколи також і про свій борг. Знає, що про нього і їй, і кожному з нас, треба пам'ятати ціле життя. Його не можна сплатити тільки грошима... Скажіть, любі діти, як це нам робити?!

/Сестричка Уля, "Готуйсь"/.

8. ГРА /10 хв./: "Кличка" /див.: Зайняття ч. 1/.

9. ПРИБРАННЯ КІМНАТИ /15 хв./: Братчик розповість, як на Зелені Свята упорядкувати й замаїти хату. Тоді всі приберуть кімнату, де відбуваються сходи.

10. ПІСНЯ /10 хв./: "Зірвалася хуртовина" - докінчити вивчення.
 Як вернешся, сину, вквітчаю "Ой, вернуса, та моя мати,
 Цвіт-каліною твій кріс, Як калина зацвіте,
 Не вернешся - тихо зарідаю, Принесу я до твоєї хати,
 Щоб ніхто не бачив сліз.4 Сонце волі золоте!"

11. ГРА /10 хв./: "Цілення м'ячем.

На дереві чи стовпі причіплюється коло. Із визначеної віддалі, на пр. 8 до 10 кроків, новачки стараються вцілити в нього м'ячем. Кожний ціляє означене число разів, а виграє той, хто більше разів поцілив.

Цю гру добре переводити на площі, де грають кошиківку /баскетбол/. Новаки з середнього кола ціляють м'ячем у кіш.

12. САМОДІЯЛЬНА ГРА /10 хв./: "Ходімо - відвідаймо їх" /інсценізація розповіді/.

13. НОВАЦЬКА РОЗМОВА /10 хв./: "Безпека на воді й на льоду".

Братчик пояснить, що по Зелених Св'ятах уже робиться тепло й люди скоро зачнуть купатися. До того треба нам зберігати засоби безпеки.

Кожного року пластуни рятують багато людей від різних нещасливих випадків. Порятунок може дати тільки той пластун, що знає як рятувати. Тому кожний новак повинен, для добра свого та других, вміти плавати та знати головні небезпеки води. Це дасть йому змогу допомогти в небезпеці не тільки собі, але й другим, меншим від себе.

- а. Ніколи не йди плавати сам. У гурті воно й приємніше й у потребі можеш дістати допомогу. Коли новаки йдуть плавати, все коло них повинен бути їхній братчик або хтось, що вміє добре плавати.
- б. Держися здалека від глибокої води, швидких течій та волних вирів. Такі місця є небезпечні навіть для вправлених пливачів. Якщо тинє вмієш плавати, купайся все в такому місці, де зможеш усе досягнути дна, коли схочеш відпочити.
- в. У місцях, де ти ще ніколи передтим не купався, провір вперед дно, чи немає скель, старих пнів дерев або урвищ. Таку перевірку роби все разом з братчиком. Ніколи не скачи в воду, доки не переконаєшся, що глибина води та дно є відповідними.
- г. Щоби уникнути небезпеки корчів у м'язах, все чекай принайменше дві години, після їдження, заки підеш до води.
- г. Корчі постають звичайно в наслідок змучення, старху або зі стану їжі в шлунку. Тому, якщо вхопить тебе корч, не попадай у страх, а будь холонокровний. Корчі не все є небезпечні, хіба що попадаєш у паніку. Старайся як найскорше прикликати допомогу, а в міжчасі старайся удержатися на поверхні при допомозі рук чи ніг, яких не зловив корч. Дуже часто нагле випростування, зміна положення або ушипнення в скорчений м'яз усуне корч. Тоді відразу спокійно пливи до берега й того дня більше не купайся.
- д. Якщо не вмієш плавати, ніколи не сідай у ніякий човен. Спершу навчися плавати. Ніколи для забави не гойдай ані не пережилкй човна. Ніколи не стій у малому човні, це дуже небезпечно. Коли малий човен перевернеться, старайся все триматися його за борт. Деревляні човни не потапають навіть тоді, коли наповнені водою, і можуть стати тобі допомогою в небезпеці.
- е. Якщо плаваєш у човні, все зніми черевики та впевнився, що на човні є рятункове колесо.

Зима - може бути однією із найприємніших пір року. Але, як завжди, треба бути приготованим і на неприємності.

Взимку небезпечним є лід. Найтрагічніші випадки на льоду трапляються на початку зими і весни, коли лід щойно замерзає, або вже починає танути.

Ковзарі чи рибаки, які люблять бути на льоду, ніколи не повинні бути на замерзлому озері чи річці, не поспробувавши перше того - чи лід їх може втримати. А потрібно 10 до 12 см. прозорого льоду, щоб утримати дорослого.

Новаки ніколи не повинні їздити на замерзлому озері чи річці, якщо хтось із дорослих не впевниться, що лід достатньо грубий.

Коли б, усеж таки, трапилась пригода і хтось провалився крізь лід, запам'ятайте:

- а/ найважливіше - не попадіть у паніку;
- б/ якщо відчуєте, що лід подається під вами, треба лягти плазом - розкинувши руки і ноги. Це поменшить тиск тягару тіла в одному місці і ви не провалитесь;
- в/ якщо б хтось опинився у воді, крий Боже, тоді треба якнайшвидше вхопитися за край льоду. Якщо дуже зимно, ваш одяг примерзне до нього;
- г/ якщо край льоду затонкий, ломіть лід доти аж доки він буде такий грубий у якомусь місці, що вас утримає;
- г/ попробуйте плавати, а як ваше тіло буде рівно з льодом, попробуйте перекоотитися на твердий лід;
- д/ старайтеся якнайшвидше дійти до теплого місця;
- е/ якщо з вами нікого нема, відразу назбирайте багато дров і розпаліть вогонь;
- є/ якщо вогонь можна запалити біля такого місця, що можна розлягнутися, викрутіть воду і сушіть одяг.

Якщо ви змушені йти через замерзлу ріку, ідіть дуже обережно. Перехід через лід завжди небезпечний, спеціально на ріках, тому, що біжуча вода підмиває лід спілсподу, залишаючи небезпечний тонший шар льоду. Якщо мусите перейти ріку, переходьте, але уважайте, щоб між вами було 30 стіп віддалі. Ідіть один за одним. Добре було б, коли б ви були пов'язані шнуром.

Кожний лісничий узимку приготований на різні несподіванки-пригоди, і новаки також повинні бути готові їх зустріти відважно і розумно.

14. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Заповісти, що наступного разу йдемо на прогулянку й роздати формуляри дозволів батьків. Ройовий обряд. Привіт.

ЗАЙНЯТТЯ Ч. 14: ЦІЛОДЕННАПРОГУЛЯНКА

МЕТА: Вміння піднести прапор, повторення матеріалу.

ТЕМА: Українська Повстанська Армія.

ВИРЯД: Особистий виряд, прапор, линва, аптечка, сірники, бальончик для кожної пари новаків, опаски на велику гру.

1. ВІДКРИТТЯ /15 хв./: Збірка в лаві. Звіт ройового. Привіт. Перевірка дозволів батьків, виряду, черевиків. Пісня: "У похід" /див.: Новацький Співаник, стор. 62/.

2. МАРШ /90 хв./:

- а. Перша частина маршу є в похідній колоні, зі співом знаних повстанських пісень.
- б. Малий відпочинок: перевірка черевиків, чи не тиснуть.
- в. Друга частина маршу за знаками мандрівника.
- г. Малий відпочинок: Братчик пояснить, як можна використати терен, щоби замаскуватися від ворога.
- г. Третя частина маршу є парами /по двох/ - завдання перейти трасу так, щоби ворог не помітив.
- д. Малий відпочинок: Коли всі прийшли на місце цього відпочинку, братчик пояснить велику гру.
- е. Остання частина маршу є в "бойовому поготівлі" /див.: Зайняття ч. 5/.
- є. Малий відпочинок: Зложення виряду й зайняття вихідних позицій до великої гри.

3. ВЕЛИКА ГРА /90 хв./: "Війна".

Учасників гри поділити на дві групи, "армії". Перша армія дістає на правий рукав синю опаску - це українці, друга армія дістає на правий рукав опаску іншої краски. На знак виховника армії наступають одна на одну пробуючи при зустрічі на границі здерти стяжку свого противника, але так, щоби не згубити своєї. Забиті сіпають там, де їх забито, й очікують кінця гри. При кінці гри можна відмічати поодиноких новаків за особливі вчинки та тих, що зловили найбільше ворогів.

4. ВЕЛИКИЙ ВІДПОЧИНОК /120 хв./:

- а. Перевірка присутности.
- б. Постановлення щогли й вивішення прапору. Новаци вчаться, як правильно прив'язувати й підтягати прапор.
- в. Обід.
- г. Розповідь: "Василько".

Зближалася зима і треба було думати про теплу одіж. Під час

війни не легко було її роздобути. У селах жінки пряли вовну, плели з неї теплі рукавиці, шкарпетки, шалики та шапки.

Василько, біжучи зі школи, забігав до хат, щоб порахувати скільки чого вже було сплетено. Вранці у школі шепнув мені:

-Чи можна буде, прошу пані, у вас пакувати? Я все сам поприношу. Мама казали, що в школі найбезпечніше це робити і переходити, бо по хатах нишпорять німці, забирають молодих на роботу в Німеччині.

Миколаївські подарунки для вояків Української Повстанської Армії були готові, поскладані у шкільній канцелярії, накриті хідником.

Два дні перед святом св. Миколая прибіг до нас Василько. Під пахвою у нього дві довгі клепки зі старої бочки, в руці молоток, кусник дроту, кілька цвяхів та старі братові черевики.

-Дозвольте мені у вас зладити лешата. Завтра вдосвіта повезу з Дмитром добро "хлопцям" до бункру. Дома нічого не можу зробити. Мариня заваджає.

Василько порозкладав своє знаряддя і тільки заходився коло лошок, глянувши у вікно, шепнув:

-Ідуть прокляті!- В одній хвилині хлопчик сів під дверима канцелярії і заповідливо прибивав до клепок черевика, ще й приспівуючи:

То не грім заgrimів
То не бір так шумів,
Не столітні дуби затрішали,
То лихі вороги на наш край дорогий
Мов голодні вовки налітали...

У хату ввійшли вояки. Один непривітний шось буркнув під носом і попрямував до другої кімнати. Там мій чоловік поправляв шкільні завдання. Другий присів біля Василька, зацікавлено розглядаючи його роботу. Дивувався, - як можна з клепок зробити лешата.

Німці не забарились, забралися... Василько вирятував нас із великої біди своїм опанованням і розвагою. Якщо б вояки були найшли пакунки, нас були б вивезли до концентраційного табору або на працю в Німеччині, у кращому випадку.

Другого дня на світанку Василько з Дмитриком повезли на лешатах у напрямі до лісу наладовані в наплечниках пакуночки для упістів. Я двилася за ними крізь вікно, хоча нічого не могла доглянути. Супроводила віжважних хлопців тихою молитвою.

х х х

До школи прийшла я раніше, щоб приготувати денник та потрібні посібники до лекції. Учні приходили гуртками до кляси. Увійшов ще хтось. Учні вибухли сміхом. Коли я оглянулася, мимоволі сама усміхнулася, побачивши Василька та його білий відморожений ніс. Руки його були вкриті міхурами. Довелося довго натирати Васильковий ніс та руки снігом поки не почервоніли.

Проте Василько тим не перймався. Він мав виконати чергове завдання, - "хлопці" просили: - зладити їм дещо про "Волю Вукраїнку" - невпевнено вимовляв хлопець.

-Кажеш, що "хлопці" хочуть шось із творів Лесі Українки?

-Так! так! то та сама поетка, що написала казочку про лінивого горобчика. "Біда навчить" вона називається. Цю книжечку пані вчителька мені подарували. А наші хлопці - мої брати Михайло

і Петро обіцяли прийти на Щедрий Вечір додому. Тож мама будуть раді! Тоді вони ці книжечки заберуть.

Петро і Михайло були на Щедрому Вечорі дома, але налетіли німці й їх обох забрали. А по Йордані й для нас настали чорні дні. Ми залишали Ріпну Землю, їхали у невідоме. Ще й досі бачу великі сині Василькові очі й дві сльозини, що спливали на його обличчі. Про долю мого любого учня, незабутнього Василька і його цілої родини й досі нічого мені не вдалося розвідати. В одному я певна, що Василько завжди буде шукати в житті добра і правди та краси, буде боротися за те, щоб вони запанували у світі.

/Бабуся Софія - "Готуйсь"/.

г. Пісня: "Гей, мандрують пластуни" /див.: Зайняття ч. 4/. Пояснити, що в УПА було багато пластунів, що співали це.

д. Новацька розмова: кожний новак позвітує про спостереження над своєю рослиною й твариною.

е. Пісня: "За Тебе, Україно" /див.: Зайняття ч. 7/.

є. Гра: "Учитель" /див.: Зайняття ч. 6/. Нав'язати до розповіді.

ж. Гра: "Угадування звуків" /див.: Зайняття ч. 7/.

з. Загадки: Невеличке корито білими гусьми набито.

/Зуби/.

Повен хлівець білих овець. /Зуби/.

и. Гра: "Кличка" /див.: Зайняття ч. 1/.

і. Опущення прапора, упорядкування площі, перевірка присутності.

5. ПОВОРОТ /60 хв./: "Слідження ворога". Марш за знаками мандрівника до краю лісу.

6. ЗАКРИТТЯ /10 хв./: Збірка в лаві. Перевірка присутності. Звіт ройового. Привіт.

ЗАЙНЯТТЯ Ч. 15: СХОЛИНИ

МЕТА: Вивчення новацької пісні, замилювання до порядку.

ТЕМА: Новак любить порядок.

ВИРЯД: Рисунковий папір, м"ячик.

1. **ВІДКРИТТЯ /10 хв./:** Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, розповість про своє найкраще добре діло протягом тижня.
2. **НОВАЦЬКА РОЗМОВА /10 хв./:** Братчик пояснить потребу планувати свої заняття й порадить та покаже на примірі, як робити плян своїх занять на тиждень.
3. **РИСУВАННЯ /15 хв./:** Календар занять впродовж тижня.

4. **ПІСНЯ /10 хв./:** "Где весна".

Где весна, а новаки
Відразу це пізнали,
Бо в небі синьому хмарки
У піжмурки заграли.

Где весна, бо тане лід,
Сміються вільні воли,
Біжить новацтво їм услід
Шукаючи пригоди.

Где весна, летять пташки
І зеленіє в полі.
Ростуть мов квітки новаки
До сонця і до волі.

ПРИМІТКА: Ноти до цієї пісні див.: "Новацький Співаник", стор. 12. Пояснити, що весною наводиться порядок усюди в природі, а теж і по хатах. Навіть і комашки, як ось бджілки, мурашки, пильні коники порядкують свої житла.

5. **ГРА /10 хв./:** "Пильні коники".

Одна, або більше груп новаків, по шість до вісім грачів у кожній, стають на визначеній прямій лінії. У віддалі 15 кроків позначено мету. Перший грач кожної групи тримає поміж колінами малий м"ячик. На знак виховника всі вони скачуть на обох ногах до мети і назад так, щоб м"ячик не впав на землю. Черговий грач кожної групи перебирає м"ячик і гра продовжується. Коли б м"ячик впав комунебудь з-поміж колін, треба його підняти, повернути назад на вихідну позицію і починати гру від початку. Виграє група, якої грачі перші повернуть до вихідної уставки. Коли є тільки одна група, переводимо гру, як вправу вправности, без змагання.

6. **РОЗПОВІДЬ /10 хв./:** "Велике яблуко".

Оксанка гралася м"ячем у дворі, а її молодший брат, маленький Сергійко, будував з трісок дім. З хати вийшла мама і сказала:

-Дочко, підмети подвір"я.

-Добре, мамо,- відповіла Оксанка. -Ось пограюсь трохи і підмету.

-Дивись, не забудь,- нагадала мама.

-Ні, ні, не забуду,- запевнила Оксанка.

Мама пішла на роботу в поле, а Оксанка все бавилася м"ячем.

Сергійко дивився-дивився на сестру і каже:

-Ти не забула, що треба подвір"я підмести?

Та Оксанка нічого йому не відповіла.

Тоді маленький Сергійко узяв мітлу і сам підмів.

В обід повернулася з поля мама.

-Я вам принесла яблука,- сказала вона.

Подивилася на підметений двір і подала:

-Тобі, Оксанко, за добру роботу - велике. Ти - справжня ма-
мина помічниця.

Оксанка взяла яблуко і почервоніла. Їй стало дуже соромно.

Потім вона підійшла до брата й віддала йому своє яблуко.

-На, сергійку,- сказала вона, -це твоє яблуко.

/М. Майн, "Читанка 1"/

ПРИМІТКА: На кінець кожний новак розкаже, як він помагає дома.

7. САМОДІЯЛЬНА ГРА /10 хв./: Інсценізація розповіді.

8. ЗАГАЛКИ /5 хв./:

Чим більше миється, тим меншим стає. /Мило/.

Не сорочка, а зшита, не куц, а з листочками, не чоловік, а усе
розкаже. /Книжка/.

Біле, як сніг, надуте, як міх, лопатами ходить, а рогом їсть.

/Гуска/.

9. ГРА /10 хв./: "Кім звичайний". Уживати 15 предметів.

10. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт.

З А Й Н Я Т Т Я Ч. 16: С Х О Д И Н И

МЕТА: Відомості про українців у світі, заінсценізування пісні.

ТЕМА: Українське середовище.

ВИРЯД: М"яч.

1. ВІДКРИТТЯ /10 хв./: Збірка в крузі. Ройови обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, скаже, яку українську пресу читають у його хаті.

2. ПІСНЯ /10 хв./: "У похід".

Тра-ра, тра-ра, тра-ра

В похід пора, пора

Вже труби затрубили і барабани лили

Тра-ра, тра-ра, тра-ра

В похід пора, пора.

Тра-ра, тра-ра, тра-ра,

В похід пора, пора,

Вже пісню заспівали і в

ряд всі поставали;

Тра-ра, тра-ра, тра-ра,

В похід пора, пора.

Тра-ра, тра-ра, тра-ра,

В похід пора, пора,

Ми силу розвинемо і духа піднесемо;

тра-ра, тра-ра, тра-ра,

В похід пора, пора.

ПРИМІТКА: Цю пісню новаци повинні вже знати. Ноти - див.: "Новачківський співаник", стор. 62. Новаци спробують заінсценізувати цю пісню.

3. РОЗПОВІДЬ /10 хв./: "Українці в світі".

В тій стороні Європи, де сходить сонце, лежить наша Україна. Сотні, а то й тисячі миль відділяють нас від неї, але тепер, коли люди мають змогу літати літаками швидше, ніж птахи, то за кільканадцять годин можна долетіти туди. Хоч з літака можна охопити зором багато простору, мандрівника однак це не вдоволяє. Віх хоче пригланутись усьому зблизька.

Для скорочення нашої дороги ми виберемось літаком до збірного місця в Лондоні - Англія, а звідтам попливемо на Україну пароплавом. Пароплавом допливемо аж до самого серця України, до її столиці Києва, а згодом помандруємо далі, щоб пізнати добре ту землю, що про неї стільки чуємо від наших батьків і учителів, а про її славу історію читаємо в книжках.

Як уже згадувалось, нашим збірним місцем є Лондон - столиця Англії. До Лондону з усіх-усюдів приїжджають українські діти, що народились на чужині. Ось приземлюються літаки з Австралії, Аргентини, Бразилії, Венесуелі, З'єднаних Стейтів Північної Америки та Канади. Прибулих вітають українські діти, що приїхали скорше з Австрії, Бельгії, Голляндії, Німеччини та Франції. Тут теж українські діти, що народились в Англії, Валії і Шотландії.

Скільки втіхи та радості. Усі вітають себе взаємно, знайомляться і гуторять. Так, це українські діти. Не важно, що вони роджені на чужині, вони українські. Їхнім одиноким бажанням є побачити рідну Україну, заізнатись з нею, щоб у слушний час їй служити.

З огляду на те, що наш пароплав відїжджає аж наступного дня, їдемо на нічліг до оселі українських інвалідів, що на її посілості рік-річно відбуваються літні юнацькі табори. Це всього дві години їзди автобусом на південь від Лондону.

Наступного дня, потягом доїжджаємо до порту. Там сідаємо на пароплав і їдемо на південь вздовж західних берегів Європи. Після недовгої плавби залишаємо бурхливий Атлантийський океан і повертаємо на схід. Почерез Гібральтарську протоку, що відділяє Європу від Африки, вїздимо у прегарне Середземне море. Небо тут погідне, синє. Вздовж берегів лежать прекрасні країни та міста, але ми тут не зупиняємось, бо поспішаємо до берегів України.

По кількох днях дороги наш корабель звертає на північ і через Босфорську протоку впливаємо на Чорне море.

Де живуть українці, показує наступна табеля:

<u>Українське населення</u>	
/Оцінка на початок 1970 р./	
В цілому світі.....	52 372 000
з того:	
В УРСР.....	36 200 000
Білорусії.....	1 000 000
Молдавській РСР.....	500 000
інших частинах европ.	
СССР і на Кавказі....	7 000 000
азійських частинах ССРСР	
/в тім у Казахстані	
1 500 000/.....	5 000 000
Разом в ССРСР	49 700 000
В Польщі.....	300 000
Словаччині і Чехії....	150 000
Румунії.....	100 000
Югославії.....	40 000
Франції.....	50 000
Великобританії.....	30 000
Німеччині.....	20 000
Бельгії.....	3 000
інших країнах Європи	6 000
Разом в Європі поза ССРСР.....	702 000
В ЗСА.....	1 100 000
Канаді.....	550 000
Аргентині.....	140 000
Бразилії.....	140 000
інших країнах Америки....	10 000
Австралії і Новій Зеландії	30 000
Разом поза Європою і ССРСР	1 970 000

/Маркіян Терлецький: "Мандрівка по Україні"/

4. ГРА /10 хв./: "Місто на літеру" /див.: Зайняття ч. 11/. Можна зробити гру більше підхожою до теми і казати - "край на літеру", уживаючи назви країв, де є скупчення українців.

5. МАЙСТРУВАННЯ /10 хв./: Доповнити карту світу /див.: Зайняття ч. 7/ краями, де є більші скупчення українців.

6. ГРА /10 хв./: "Повторювання назв". /Див.: Зайняття ч. 3/. Уживати назви країн поселення українців.

7. НОВАЦЬКА РОЗМОВА /10 хв./: Братчик пояснить, як зладити збірку витинків з преси про важливіші події з життя українців /не менше 10 різних подій/. Зробити вдома й принести на наступний раз.

8. ГРА /10 хв./: "Поштар".

Новаци укладаються в великому крузі, у віддалі п'ять кроків один від одного, за винятком "поштаря", який стоїть посередині круга. Кожний накреслює на землі докруг себе коло проміром одного кроку. Кожний новак у крузі репрезентує якусь місцеву українську установу. Поштар починає гру розмовою:

-Несу пошту!

-Звідки?

-Зі "Самопоміч" /для прикладу/.

-Куди?

-До пластової домівки!

Тоді "Самопоміч" і "пластова домівка" міняються місцями, а поштар старається зайняти одне з вільних місць. Коли це вдалося йому, він прибирає собі якусь назву української установи, а новак, що залишився без місця, стає поштарем і починає гру наново.

9. ЗАГАДКИ /5 хв./:

Видно край, але скільки йдеш - до нього не дійдеш.

/Горизонт/.

У садочку понад тином я зробив йому хатину.

Він навколо обдивився, засміявся і оселився.

/Шпак/.

10. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт.

ЗАЙНЯТТЯ Ч. 17: НОВАЦЬКИЙ ЗМАГ

МЕТА: Перевірка III проби.

ТЕМА: Орлиний лет.

ВИРЯД: Прибори до гор, компас.

1. ВІДКРИТТЯ /10 хв./: Збірка в крузі. Ройовий обряд. Привіт. Перевірка присутності: кожний новак, по черзі, здасть братчикові до перегляду свою збірку витинків з преси про події з життя українців /див.: попереднє зайняття/. Пояснення змагу. Траса в одній лінії, від вихідного до збірного пункту.

2. ЗМАГ /120 хв./:

а. Вихідний пункт. Випускати по одному з новаків що 5 хвилин.

Зайняття для тих, що чекають своєї черги:

/1/ Розповідь: "Кому дісталось зайченя".

Дядько Стоїл приніс з лісу сіре зайчатко. Воно було таке маленьке, що його можна було легко сховати в шапці.

Діти бігли за мисливцем, їх радісні голоси було далеко чути:

-Зайчатко! Зайчатко!

Мисливець зупинився і виїняв з шапки зайчатко. У нього була волога, тепла мордочка і довгі вуха. Діти ахнули - це було справжнє, живе зайчатко з вусиками. І враз усі крикнули:

-Дайте його мені! Мені дайте його!

Діти простягали руки, кричали, а двоє навіть упало.

Розсердився дядько Стоїл і сховав зайчатко.

-Діти, - сказав він, - зайчатко одне, а вас багато... Зайчатко треба розірвати на шматки, щоб кожний одержав по шматочку... Ви згодні?

Діти мовчали.

-Ну, згодні? - повторив дядько Стоїл.

-Ні, - відповіли діти.

-Тоді доведеться зайчатко дати одному з вас...

-Дайте його мені! Мені дайте! - закричали діти і простягли до мисливця руки.

Лише одна дівчинка стояла осторонь, дивилася світлими очима на шапку, в якій було заховано зайчатко, і мовчки зітхала. Дядько Стоїл побачив дівчинку і підійшов до неї.

-Як тебе звуть? - запитав він.

-Світляна, - відповіла дівчинка.

-Хочеш зайчатко?

-Хочу.

Дядько Стоїл, не довго думаючи, виїняв з шапки зайчатко і дав його Світляні. Діти юрмилися коло неї, з заздрістю дивилися на зайчатко, якого Світляна пригорнула до грудей.

Ніхто з дітей не міг збагнути, чому дядько Стоїл дав зайчатко Світляні. Тому він повернувся до всіх і сказав:

-Це нагорода за її скромність.

Діти почервоніли від сорому. А Світляна віднесла зайчатко подому і дала йому капустиного листа.

/За К. Калчевим/.

- /2/ Гра: "Фальшивий алярм" /див.: Зайняття ч. 1/.
- /3/ Новацький танок: "Грушечка" /див.: Зайняття ч. 2/.
- /4/ Гра: "Кораблі серед мряки" /див.: Зайняття ч. 3/.
- /5/ Самодіяльна гра: Інценізація розповіді "Кому дісталось зайчатко".

/6/ Загадки:

Ні птах, ні звір - щось змішане, а спить завжди підвішене.

/Кажан/.

Я найперша зацвітаю синім цвітом серед гаю. Відгадайте, що за квітка, бо мене не стане влітку. /Пролісок/.

/7/ Розповідь: "Калинка".

Колись, давно-давно, в одному селі жила привітна й ласкава дівчинка. Звали ту дівчинку Калинкою. Дуже вона любила квіти. Яких тільки квітів не росло у неї попідвіконню! Їх вона попереносила з лісу. Видно, що й рослинам була до вподоби ця маленька дівчинка, бо ще жоден кушик, жодне стебельце не зів'яло. Всі люди в селі любили Калинку за її добре та шире серце.

Навесні Калинка, як завжди, пішла в ліс. Нелегко було їй сюди добиратися. Довгий курний шлях пролягав від села до лісу. А обабіч ні геревця, ні кушика. "Дай,- думає Калинка, - посаджу тут щось, нехай росте". Так і зробила. Викопала в гушавині лісу тонісіньке стебельце і посадила край шляху. А щоб прийнялося воно, Калинка аж від своєї хати з криниці воду носила та поливала.

Звеселилося стебельце. Росло воно в гушавині, ніколи не бачило ясного сонечка й водиці не пило доволі. А тут, на привіллі, швидко розрослося у великий крилатий куш. Іде якомсь шляхом по дорожній. Стомився, піт витирає. Бачить - рясний куш. Підійшов ближче. Під кушем трава зеленіє. Польові квіти привітно голівками кивають. Пташечки між віттям радісно шебечуть. Ну як ти не сядеш тут перепочити?

Усміхнувся весело подорожній і сказав:

-Спасибі тим роботящим рукам, що цей куш посадили, і тому доброму серцю, що його викохало!

Тут увесь куш немов від сну стрепенувся.

Гіллячки напружились, листячко поширало.

Гульк - і враз уквився білим-білим цвітом.

Дивиться перехожий - що ж воно далі буде? Обсипавсь цвіт, а замість нього ягоди червоні, як намистини, виблискують. І дивно - в кожній ягідці заховане зернятко, схоже на маленьке серце.

Прийшла й Калинка до свого улюбленця - і здивувалась. Звідки такі зернятка?

А куш нахилиється до неї і шепоче:

-Це на згадку про твоє добре серце. А щоб люди тебе не забули, подаруй мені своє ім'я, Калинко.

Відтоді всі так і називають той куш, ту рослину - калиною.

/За Г. Демченком/.

/8/ Гра: "Повторювання назв" /див.: Зайняття ч. 3/.

/9/ Пісня: "Гей, мандрують пластуни" /див.: Зайняття ч. 4/.

/10/ Гра: "Нарисувати хату" /див.: Зайняття ч. 4/.

- б. Пункт I: Переповісти зміст останньої прочитаної української історичної книжки /див.: Зайняття ч. 11/.
- в. Пункт II: Гра Кіма /15 предметів/.
- г. Пункт III: Визначити за компасом сторони світу.
- ґ. Пункт IV: Прив'язати прапор і підтягнути його на шоглу.
- д. Пункт V: Розказати про порядок своїх занять продовж тижня.
- е. Пункт VI: Заінсценізувати одну пісню.
- є. Збірний пункт. Зайняття для тих, що вертаються зі змагу:
/1/ Розповідь: "Найважливіша робота".

Тато у Галі - шофер, на автобусі по місту їздить. Інколи рано-рано йде на роботу - Галя ще спить. А іншим разом іде тільки під вечір, а повертається опівночі. Так що коли Галя спати лягас, то теж з татом не бачиться. Через це вона дуже скучала за своїм татом.

От одного разу тато довго бавився з Галею, а потім схаменувся:

-Мені вже на роботу пора.

-А ти сьогодні не йди, - просить Галя. -Надворі дощ, холодно.

-Е-е, доню, не можна.

-Чому не можна? - допитується дівчинка.

-Чому?

Тато замислився на хвилинку, а далі каже:

-От я багатьох своїх пасажирів знаю. Щодня вони їздять на роботу й з роботи. Один з них - старенький уже, сивовусий - кочегарем на електростанції працює. Другий - маленький, смішний такий, завжди розповідає веселе - той у пекарні булки смачні випікає. А ще їздять зі мною продавець з продуктової крамниці, робітники, що будують нову школу, касир з кінотеатру, складач з друкарні та багато іншого люду.

Ось і уяви собі, донечко, що я не вийшов сьогодні на роботу? Що б тоді було?

Прокидаєшся ти ранком, хочеш їсти, а їсти нічого. Бо я ж булочника не привіз, і він булок не напік. І молока нема - продавці з харчевої крамниці дома лишилися. В кіно захотіла піти - теж не можна: касира немає, хто ж квитки продаватиме?

А увечері в квартирі світла не буде, бо кочегар на електростанцію не приїхав...

Ні, Галю, не можна мені не йти на роботу.

-То в тебе найважливіша робота? - радісно запитала Галя.

-У всіх у нас дуже важлива робота, всі ми один для одного робимо, - відповів тато. -Я своїх пасажирів на автобусі вожу, а вони мене годують і зодягають, кіно для мене крутять...

-Тоді йди, - сказала Галя і побігла, щоб швидше знайти татові шапку.

/За П. Бабанським/.

/2/ Загадки:

Сам холодний, а під ним тепло. /Сніг/.

Металевий кінь в полі пасеться, де пройде - земля ореться.

За залізним конем крізь діряве дно в землю падає зерно.

/Трактор, сівалка/.

/3/ Розповідь: "Від чого хліб росте".

За селом поле. Широке-широке. Дивився хлопчик вранці, як люди орять його. Дивився опівдні - як засівають добірним зерном.

А ввечері, коли люди з поля додому йшли, хлопчик і питає:
 -Навіщо від зорі до зорі працювати? Адже на землі і травичка
 зелена, і квіти красиві самі ростуть.

Люди всміхнулися і відповіли:

-Тому весь день ми в полі робили, що одну мудрість знаємо.
 Запам'ятай її:

-Як рук докладеш - земля хліб родитиме.

Ю. Ярмиш/.

/4/ Гра: "Напрями світу" /див.: Зайняття ч. 5/.

/5/ Пісня: "За Тебе, Україно" /див.: Зайняття ч. 7/.

/6/ Гра: "Угадування звуків" /див.: Зайняття ч. 7/.

/7/ Розповідь: "Хліб святий".

Принесла баба хліб з крамниці, поклала на стіл і почала по-
 ратися біля печі. Катруся гралася з лялькою Устинкою. Устинка
 заснула. Катруся підійшла до столу, побачила хліб, відломила шма-
 точок. Та вона не голодна була. Покуштувала і аж ніс зморщила:

-Фе, який поганий!

Бабуся розсердилася і почала навчати внучку:

-Так ніколи не можна говорити про хліб. Коли він чомусь не
 подобається, кажуть: "Хліб так негарно випечений..."

-А Юрчик теж не шанує хліба,- насупилася Катруся. -Не доїв
 надворі кусочка і кинув на землю. Потім із Сергієм почали його
 футболити...

-Ой, як негарно!- розгнівалася бабуся. І сказала внучці:

-І сама ніколи так не роби, і Юрчикові не дозволяй. Не до-
 їла - віднеси у хлібницю поклади, пізніше доїси. А коли хтось
 кине на землю - накажи підібрати. Топтати хліб не можна. Хліб
 дає людям життя. Без хліба ж - голод, смерть. Скільки на світі
 людей перемерло без хліба! Хліб святий.

Катруся задумалася. Потім притулилася до баби:

-Я більш ніколи не буду погано казати про хліб і не розкида-
 тиму. І Юрчикові не дозволю. Тільки не треба сердитися на мене.
 Приголуб мене...

Бабуся поклала руку на голову внучці і пригорнула її до себе.

/За Г. Сенченком/.

/8/ Загадки:

Всі ми в шапочках-брилях заховались під куші, бо як вийдемо
 на шлях враз опинимось в борші! /Гриби/.

Стоїть пані в лісочку, має червону сорочку, хто іде, той по-
 клониться. /Суниця/.

/9/ Розповідь: "Хто дужче любить?"

Були якось Петько з Миколою в лісі. Суниць вони назбирали
 мало, зате двох їжаків зловили. Трапились вони на дорозі - ну
 як їх не взяти?

Понесли хлопці їжаків додому, кожний до себе.

Минуло кілька днів. Знову зустрілися хлопчики і заспереча-
 лися, хто з них більше любить свого їжака. Петько хвалиться, що
 годує їжака молоком, всякого ганчір'я намостив у кутку комори,
 щоб добре було спати йому, мало не голки йому чистить...

-А ти що зробив для свого їжака?- питає Миколу.

-Нічого,- похмуро відповів хлопчик.

-От бачиш,- сказав Петько, -не любиш ти свого їжака.

-Ні, люблю,- заперечив Микола, -я його оце до лісу відніс, ви-
 пустив на волю. /О. Буцень, "Читанка 1"/.

3. ЗАКРИТТЯ /5 хв./: Збірка в крузі. Повідомлення, що проголошення
вислідів змагу буде на вогнику. Ройовий обряд. Привіт.

ЗАЙНЯТТЯ Ч. 18: ВОГНИК

МЕТА: Признання III проби.

ТЕМА: Українська земля.

ВИРЯД: Сірники.

1. ВІДКРИТТЯ /10 хв./: Збірка в крузі біля вогника. Обряд: вшанування сучасних борців за Україну зложенням їм символічного звіту й обіцянкою наслідувати їх у житті. Сторожами визначають переможців у змагу /див.: Зайняття ч. 17/. Підпалення вогника. Новацька Пісня.

2. ІМЕНУВАННЯ ОРЛЯТ /10 хв./: Проголошення вислуду змагу. Юні орлята в крузі й усі стали "на струнко". Гніздовий підходить до кожного й каже: "Іменую тебе новаком-орлям!" Відтак слідує поздоров. До однострою причіпає гніздовий відзнаку третьої проби. /Влома треба відпороти відзнаку другої проби й на те місце пришити нову відзнаку/. Дає посвідку. Як уже останній з нових орлят одержав посвідку, даємо: "На привітання нових орлят тричі ГОТУЙСЬ!" Ніхто більше в цьому церемоніялі не підходить до новака!

3. ПІСНЯ /5 хв./: "Зірвалася хуртовина" /див.: Зайняття ч. 13/.

4. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Найближчий родич".

Якось покладали хлібину біля зерен жита. Вона привітно усмінулася засмаженою скоринкою і сказала:

-О, приємно побачити своїх близьких родичів. Добридень вам! Зерна зливовано глянули на хлібину.

-Які ж ми тобі родичі?- недовірливо запитали вони. -Ми маленькі, жовтенські зеренця, а ти темна та велика.

-А все-таки я вам найближчий родич,- вела своє хлібина, -мене зробили з таких же зерен, як і ви. Їх змололи у млині на борошно. З борошна замісили тісто. З тіста виробили хлібину і спекли її в печі. Тепер ви розумієте, чому я ваш найближчий родич?

/\"Читанка 1\"/.

5. ЗАГАЛКИ /5 хв./:

Що то за твір, що ні чоловік, ні звір, а має вуса?

/Ячмінь/.

Живе без тепла, говорить без язика, ніхто його не бачить, а всякий чує. /Луна/.

Що два тижні зелениться, а два тижні колоситься, за два тижні одцвітає, а два тижні наливає і два тижні підсихає? /Жито/.

6. ПІСНЯ /5 хв./: "Сестричко голубко".

Сестричко голубко
Ти все добре знаєш,
Що просимо в тебе,
Ти певно вгадаєш.

Сестричко голубко
Вчини ти нам ласку -
Скажи ти новацтву
Найкращую казку.

Вже зорі на небі
І тихо в діброві -
Ми слухати казку
До ранку готові.

Бо сонце засвітить
І ранок настане,
А казка в серденьку
На віки остане.

ПРИМІТКА: Ця пісня повинна вже бути знана новакам. Ноти можна знайти в "Новацькому співанику", стор. 26.

7. РОЗПОВІДЬ /5 хв./: "Красно дякуєм за хліб!"

Давно, давно - ніхто й не пам'ятає, коли саме, - жив на світі один Чоловік. Ходив він на полювання, ловив рибу, збирав коріння диких трав по лісах. А все одно ніколи ситий не був.

Якось-то він довго нетрями блукав. Зголоднів, ноги натрудив. А так-таки нічого і не вполював. Вийшов на узлісся, сів і зачурився.

-Охо-хо... Якби то була така чарівна комора, щоб усіх на світі годувала.

Почуло про те Сонце та й каже:

-Така комора є. Тільки біля неї старанно ходити треба - рук не шкодувати, сил докладати. На ось тобі золоте зернятко і зроби так, як я велю.

Узяв Чоловік те зернятко і все зробив, як Сонце навчило.

А потім і діти його так робили, і внуки, і правнуки, і праправнуки...

Що ж воно за комора така? І що то за зернятко, що його люди і досі шанують?

Та комора - то родюча нива. А золоте зернятко - жито, пшениця і всяка пашниця.

Ще тільки ранок зажевриє і в сизому тумані весь степ, а хлібороби вже в полі. Орють, боронують, у пухку землю зерно висівають. Не хочуть і хвилини змарнувати, бо знають, що весняний день - рік годує.

Щоб хліба доволі було, дбають і робітники на виробнях. Роблять для полів машини різні - і трактори, і сівалки і косарки... Ото як достигне хліб, усі ми красно дякуємо і тим, хто біля чарівної комори - нашої земельки - походив, і тим, хто машини робив, і хто паляниці, бублики та калачі випікав.

/За Г. Демченком/.

8. ПІСНЯ /5 хв./: "Дошик".

Роси, роси, дошику, ярину.
Рости, рости, житечко на лану,
На крилечках, вітрику, прилети,-
Колосики золотом обмети.

Я достигне житечко на лану,
Вийдуть люди жатоньки ярину -
Блискавками косоньки заблистять-
Золотими кобзами забренять.

9. ВІРШ /5 хв./: "На зеленому горбочку".

На зеленому горбочку,
у вишневому садочку,
притулилася хатинка,
мов маленькає дитинка
стиха вийшла виглядати,

чи не вийде її мати.
І до білої хатинки,
немов мати до дитинки,
вийшло сонце, засвітило
і хатинку звеселило.

/Леся Українка/.

10. НОВАЦЬКИЙ ТАНОК /10 хв./: "Мак" /див.: Зайняття ч. 1/.

11. ГРА /10 хв./: "Повторювання назв". /Див.: Зайняття ч. 3/.
Уживати назви господарських рослин і дерев.
12. НОВАЦЬКИЙ ТАНОК /10 хв./: "Грушечка" /див.: Зайняття ч. 2/.
13. ПОЛЯКА ЗА ДОБРІ ПІЛА /5 хв./
14. ЗАКРИТТЯ /10 хв./: Молитва: Отче Наш, Богородице Діво, Новацька
Вечірня Молитва. Пластове Надобраніч.-

К І Н Е Ц Ь.